

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

**POLITICILE DE ACCES
DESCHIS (*OPEN ACCESS*)
LA PUBLICAȚIILE DE
CERCETARE – ASPECTE
COMPARATIVE**

studiu documentar

OCTOMBRIE 2024

Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă au caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților. Documentele legislative oficiale au fost consultate în limba de origine, iar traducerea informațiilor relevante selectate nu reprezintă o traducere oficială, fiind furnizată ca un mijloc de înțelegere a unui document original, scris în altă limbă. Baza de date cuprinzând totalitatea studiilor elaborate de Direcția studii și documentare legislativă poate fi accesată prin intermediul paginii de Intranet a Camerei Deputaților la adresa: <http://www.cdep.ro/infoparl/dip.studii?par1=2021>

Documentare și sinteză:
Maria Filip, Andra Andronic, Virgilia Ioan

DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ
Palatul Parlamentului, str. Izvor nr.2-4, sect.5, București
Tel: 021.316.03.65; 021.414.13.50/ 51, Interior 1350/1349, camera 5070
E-mail: doc@cdep.ro

CUPRINS

PERSPECTIVA EUROPEANĂ.....	4
OPEN ACCES ÎN ROMÂNIA	10
AUSTRIA.....	15
DANEMARCA.....	18
FRANȚA.....	22
GERMANIA.....	28
IRLANDA.....	30
ITALIA.....	32
SLOVENIA.....	34
SUEDIA.....	38
UNGARIA.....	39
WEBOGRAFIE.....	41

Perspectiva europeană¹

Consiliul Uniunii Europene și-a declarat în mod constant sprijinul ferm pentru accesul deschis și politicile științifice deschise, prin concluziile sale formulate în coordonare cu acțiunile Comisiei. Astfel, în 2016 (27 mai), concluziile Consiliului privind tranziția către un sistem științific deschis² au recunoscut că știința deschisă oferă potențialul necesar de a spori calitatea, impactul și beneficiile științei și de a accelera progresul cunoașterii, contribuind la creșterea fiabilității, eficienței și acurateții acesteia, la o mai bună înțelegere de către societate și la o mai bună adaptare la provocările societale. În acest document, Consiliul a stabilit perimetrul semantic al conceptului de știință deschisă, solicitând ca rezultatele cercetării finanțate din fonduri publice să fie puse la dispoziție de o manieră cât mai deschisă posibil, pledând pentru reutilizarea optimă a datelor de cercetare. De asemenea, Consiliul susține că evaluarea calității științifice ar trebui extinsă pentru a măsura, de asemenea, influența științei asupra societății în ansamblu, mai degrabă decât să se pună accentul pe un set de indicatori bazați pe impactul revistelor academice și pe numărul de citări ale publicațiilor și încurajează Comisia, statele membre și părțile interesate să continue să dezvolte și să pună în aplicare inițiative pentru îmbunătățirea calității sistemelor lor de evaluare și de revizuire.

Această perspectivă a fost întărită de Concluziile Consiliului privind accelerarea circulației cunoștințelor în UE³ din 29 mai 2018 și în Concluziile Consiliului privind guvernanta Spațiului european de cercetare⁴ adoptate la 30 noiembrie 2018, în care se subliniază importanța dezvoltării unor politici privind accesul deschis și știința deschisă prin intermediul programelor-cadru și necesitatea de a pune în aplicare o politică privind știința deschisă care vizează îmbunătățirea mecanismelor de recunoaștere și recompensare a personalului de cercetare.

Ulterior, în Concluziile Consiliului privind aprofundarea Spațiului european de cercetare⁵ din 28 mai 2021, accentul va fi fost pus pe necesitatea de a schimba sistemele de evaluare a meritelor științifice către un nou model care ia în considerare și excelența în cercetare, predarea și competențele, impactul, serviciile pentru societate, practicile științifice deschise, știința în echipă, mobilitatea, competențele de gestionare și conducere, antreprenoriatul și colaborarea cu industria, printre altele. Toate aceste evoluții s-au cristalizat în Concluziile Consiliului privind evaluarea cercetării și punerea în aplicare a științei deschise⁶, adoptate la 10 iunie 2022, document în care se susține în mod deschis și detaliat necesitatea de a schimba

¹ *Open Access Policies in Latin America, Caribbean and the European Union: Progress towards a Political Dialogue*, 2023, European Commission, DG Research and Innovation, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8a4852c6-bca3-11ed-8912-01aa75ed71a1>

² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/es/pdf>

³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9507-2018-INIT/es/pdf>

⁴ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14989-2018-INIT/es/pdf>

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/49980/st09138-en21.pdf>

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/media/56958/st10126-en22.pdf>

sistemul de recunoaștere a meritelor cercetării și modul în care se poate face acest lucru (se include și o nouă abordare a accesului liber și a științei deschise, argumentând necesitatea unei abordări europene a consolidării capacităților de publicare și comunicare a rezultatelor cercetării și de dezvoltare a multilingvismului în editarea academică europeană). Concluziile Consiliului au salutat inițiativa europeană, care a lansat un dialog cu părțile interesate la nivel european pentru a colecta opinii cu privire la sistemele de evaluare a cercetării și care urmărește să faciliteze crearea unei coaliții largi de părți interesate care doresc să dezvolte și să pună în aplicare schimbări. Acordul privind reforma evaluării cercetării a fost făcut public în iulie 2022 și este deschis spre semnare organizațiilor din întreaga lume pe platforma Coaliției pentru promovarea evaluării cercetării ([COARA](#)).

În ceea ce privește punerea în aplicare efectivă, în 2010 Comisia Europeană a lansat prima inițiativă pilot de promovare a accesului deschis prin intermediul programelor de finanțare a cercetării. Beneficiarii granturilor celui de-al 7-lea program-cadru în șapte domenii specifice⁷ conțineau așa-numita clauză specială 39. Această clauză îi obliga pe cercetătorii participanți la aceste proiecte să depună toate eforturile pentru a publica rezultatele cercetării într-un depozit (digital) cu acces liber. Obligația a privit aproximativ 20% din bugetul finanțat de CE în PC7. Acest proiect pilot s-a cristalizat în [Horizon 2020](#) sub forma unui mandat pentru toți beneficiarii noului program-cadru în toate acțiunile și în toate domeniile. Contractul de finanțare Horizon 2020⁸ includea obligația de a depune, cât mai curând posibil și cel mai târziu la data publicării, o copie electronică lizibilă a versiunii publicate sau a manuscrisului final evaluat de colegi și acceptat pentru publicare, într-un depozit (digital) pentru publicații științifice. Beneficiarii trebuiau, de asemenea, să asigure accesul liber, prin intermediul depozitului, la publicația depozitată în momentul publicării (dacă versiunea electronică era disponibilă gratuit prin intermediul editorului) sau în termen de șase luni de la publicare (12 luni pentru științele umaniste și sociale) în orice alt caz. În plus, beneficiarii H2020 ar trebui să urmărească, de asemenea, depozitarea datelor care stau la baza publicațiilor în același timp, pentru a asigura reproductibilitatea rezultatelor. Pentru restul datelor de cercetare generate în cadrul proiectelor, începând din 2017, toți beneficiarii H2020 a trebuit să elaboreze un plan de gestionare a datelor și să le facă „cât mai deschise posibil și cât mai închise posibil”, cu excepția cazului în care au optat pentru excluderea din programul pilot privind datele de cercetare deschise.

⁷ Energie, mediu (inclusiv schimbările climatice), sănătate, tehnologii ale informației și comunicațiilor (sisteme cognitive, interacțiune, robotică), infrastructuri de cercetare (e-infrastructuri), știința în societate, științe socio-economice și umaniste

⁸ https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/amga/h2020-amga_en.pdf

Ca o completare a acțiunilor sale în calitate de agenție de finanțare, la 25 aprilie 2018, Comisia Europeană a adoptat Recomandarea privind accesul la informațiile științifice și conservarea acestora⁹. În acest document, CE îndeamnă statele membre să stabilească și să pună în aplicare politici clare pentru:

- a) diseminarea și accesul liber la publicațiile științifice rezultate din cercetarea finanțată din fonduri publice;
- b) gestionarea datelor rezultate din cercetarea finanțată din fonduri publice;
- c) consolidarea conservării și reutilizării informațiilor științifice (publicații, seturi de date și alte rezultate ale cercetării);
- d) dezvoltarea infrastructurilor care susțin sistemul care permite accesul, conservarea și reutilizarea informațiilor științifice și promovarea federării acestora în cadrul European Open Science Cloud (EOSC);
- e) îmbunătățirea capacităților și competențelor cercetătorilor și personalului instituțiilor academice în domeniul informațiilor științifice;
- f) ajustarea sistemului de recrutare și de evaluare a performanțelor cercetătorilor, a sistemului de evaluare pentru acordarea granturilor de cercetare și a sistemului de evaluare a organizațiilor de cercetare;
- g) participarea la dialoguri multilaterale privind tranziția către știința deschisă la nivel național, european și internațional cu privire la aspectele prezentate în document;
- h) desemnarea unui contact național, ale cărui sarcini vor fi să coordoneze măsurile cuprinse în recomandare și să acționeze ca interlocutor al CE în chestiuni legate de accesul la informațiile științifice și de conservarea acestora;
- i) raportarea către CE la optsprezece luni de la publicarea documentului și, ulterior, la fiecare doi ani, cu privire la măsurile luate pentru respectarea recomandării.

Comisia Europeană și-a reînnoit angajamentul față de politica de acces deschis în cadrul dezvoltării programului Horizon Europe (HE)¹⁰. În acest nou program-cadru, este introdus conceptul de știință deschisă și i se acordă o atenție deosebită prin trei direcții. În primul rând, HE conține programe cu apeluri specifice pentru finanțarea acțiunilor STI cu știința deschisă ca obiect de studiu. Acesta este cazul cererilor dedicate construirii [EOSC](#) în cadrul programului Infrastructuri de cercetare (Pilonul I) și al unor cereri din cadrul axei orizontale Extinderea participării și consolidarea Spațiului european de cercetare. În al doilea rând, HE face din practicile științifice deschise noua paradigmă în care trebuie să lucreze cercetătorii care aplică pentru una dintre cererile sale de propuneri. Propunerile care urmează să fie depuse trebuie să includă o descriere a practicilor științifice deschise în cadrul secțiunii de excelență care va fi supusă evaluării. În cele din urmă, dispozițiile privind știința deschisă pentru publicațiile științifice revizuite *inter pares* care provin din proiecte în etapa de execuție a proiectului, în condițiile acordului de grant HE, sunt mai exigente decât în condițiile

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0790>

¹⁰ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en

acordului de grant H2020. Accesul liber imediat este acum obligatoriu, iar perioadele de embargo nu mai sunt acceptate. În acest scop, beneficiarii sunt obligați să mențină suficiente drepturi de proprietate intelectuală pentru a respecta mandatul privind accesul deschis. Articolele trebuie să fie depozitate într-un depozit de încredere, iar accesul deschis la acestea trebuie să fie asigurat sub CC-BY sau o licență echivalentă, iar accesul deschis la monografii trebuie să fie asigurat prin intermediul depozitelor sub CC BY-NC, CC BY-ND sau licențe echivalente. Metadatele trebuie să fie publicate sub o licență CC 0. Toate lucrările trebuie să conțină informații privind alte rezultate ale cercetării, precum și resursele și instrumentele necesare pentru validarea rezultatelor obținute. Datele de cercetare trebuie gestionate în conformitate cu principiile FAIR (localizabile, accesibile, interoperabile și reutilizabile) și, în acest scop, va trebui să le fie asociat un plan de gestionare a datelor.

Cea mai recentă acțiune a Comisiei Europene în favoarea accesului liber a fost publicarea documentului [Spațiul european de cercetare și Agenda politică 2022-2024](#). Conceptul de Spațiu European de Cercetare (*European Research Area – ERA*) a fost lansat în 2000 și răspunde ambiției instituțiilor UE de a crea o piață unică, fără frontiere, pentru cercetare, inovare și tehnologie în întreaga UE, care să ajute țările să fie mai eficiente împreună, prin alinierea politicilor și programelor lor de cercetare și dezvoltare și prin adoptarea liberei circulații a cercetătorilor și a cunoștințelor. Acest document stabilește acțiunile concrete care urmează să fie puse în aplicare de CE în perioada 2022-2024 pentru a avansa în construirea ERA. Aceste acțiuni vizează patru domenii prioritare:

- (1) aprofundarea unei piețe interne a cunoașterii pe deplin funcționale;
- (2) asumarea provocărilor dublei tranziții ecologice și digitale și creșterea participării societății la ERA;
- (3) extinderea accesului la excelență în cercetare și inovare în întreaga Uniune;
- (4) promovarea investițiilor și reformelor concertate în cercetare și inovare.

În cadrul primului dintre aceste domenii prioritare, CE se angajează să întreprindă acțiuni specifice legate de știința deschisă: facilitarea partajării deschise a cunoștințelor și reutilizarea tuturor rezultatelor cercetării dincolo de publicațiile academice; dezvoltarea European Open Science Cloud (EOSC); propunerea unui cadru legislativ și de reglementare al UE favorabil cercetării în ceea ce privește drepturile de autor și datele; și trecerea la reformarea sistemului de evaluare a cercetării, atât a evaluării meritelor individuale, cât și a celor instituționale, pentru a-l alinia la principiile științei deschise și a îmbunătăți astfel calitatea, performanța și impactul acestuia.

Politica de acces deschis pusă în aplicare de Comisia Europeană prin [PC7](#), H2020 și HE se bazează pe depozitele instituționale sau tematice cu acces deschis ca elemente esențiale ale punerii sale în aplicare. Pentru a asigura existența unei rețele de depozite suficient de extinse și solide din punct de vedere tehnologic, CE a lansat [OpenAIRE \(Open Access Infrastructure Research for Europe\)](#), o infrastructură tehnologică și de servicii creată în 2009 pentru a sprijini, accelera și măsura punerea în aplicare cu

succes a politicilor europene de acces liber la publicațiile științifice și datele de cercetare. OpenAIRE a luat naștere ca o acțiune de coordonare și sprijin (CSA) finanțată de PC7 pentru perioada 2009-2012 și a continuat fără întrerupere, datorită faptului că a obținut finanțare de-a lungul diferitelor apeluri competitive pentru finanțarea infrastructurilor științifice lansate de PC7 și Horizon 2020. Inițial, obiectivul său principal a fost acela de a fi agregatorul european al depozitelor cu acces liber care găzduiesc toate rezultatele științifice generate de proiectele finanțate prin programele-cadru. În prezent, aceasta este o entitate juridică sub forma unei asociații civile non-profit care promovează comunicarea științifică deschisă și îmbunătățirea accesibilității, reutilizării, reproductibilității și monitorizării rezultatelor cercetării, inclusiv a datelor, din orice disciplină și domeniu științific. În acest scop, asociația pune la dispoziția cercetătorilor, bibliotecarilor, gestionarilor de depozite și factorilor de decizie numeroase instrumente și servicii tehnologice pentru gestionarea depozitelor, interoperabilitatea infrastructurii și gestionarea datelor de cercetare, necesare pentru conceperea, punerea în aplicare și respectarea mandatelor privind accesul deschis și știința deschisă. OpenAIRE agregă informații din 5677 de depozite de literatură, 3945 de depozite de date, 98522 de reviste cu acces liber și 131 de agregatori, inclusiv LA Referencia.¹¹ OpenAIRE oferă acces la 142 de milioane de publicații, 17 milioane de seturi de date de cercetare și 300000 de dezvoltări software din 110000 de surse de informații diferite și 177000 de organizații.

Printre serviciile oferite de OpenAIRE se numără [Zenodo](#), operat de [CERN](#). Zenodo este un depozit multidisciplinar care găzduiește toate tipurile de materiale documentare și rezultate ale activităților de cercetare și academice desfășurate de orice cercetător, din orice instituție.

În ceea ce privește gestionarea datelor de cercetare, European Open Science Cloud ([EOSC](#)) este un ecosistem digital pentru găzduirea și prelucrarea datelor de cercetare în sprijinul științei din UE. Lansat în 2016, acesta își propune să ofere cercetătorilor, inovatorilor, întreprinderilor și cetățenilor europeni un mediu multidisciplinar comun și deschis în care aceștia pot publica, găsi și reutiliza date, instrumente și servicii în scopuri de cercetare, inovare și educație. EOSC a fost definit ca un „proces” care își propune să schimbe unitatea de comunicare a rezultatelor cercetării de la articole științifice la date. Până în prezent, s-au înregistrat progrese în ceea ce privește arhitectura pentru punerea în comun a infrastructurilor noi și preexistente, standardele pentru asigurarea conformității cu principiile FAIR, proiectarea serviciilor care urmează să fie furnizate celor 1,7 milioane de cercetători europeni, mecanismele de acces, interfețele, regulile de participare și guvernanta acestora. Odată stabilite, vor fi dezvoltate servicii cu valoare adăugată, de la afișare și analiză, la conservarea pe termen lung a informațiilor sau monitorizarea adoptării practicilor științifice deschise. EOSC se află în prezent în faza II de implementare (2021-2030). Dezvoltarea sa este una dintre cele 20 de acțiuni prioritare din cadrul agendei politice ERA 2022-2024. Se preconizează că implementarea sa completă va conduce la creșterea productivității

¹¹ <https://explore.openaire.eu/>

cercetării, la noi cunoștințe și inovații, precum și la o mai mare reproductibilitate și încredere în știință. CE construiește EOSC prin intermediul a trei acțiuni principale: (1) proiecte de cercetare finanțate prin apelurile din cadrul programului H2020 privind infrastructura de cercetare și Horizon Europa, (2) parteneriatul EOSC, format în iulie 2020 cu peste 200 de instituții partenere; (3) acțiuni de programare comună între CE și statele membre.

Revistele academice nu au fost incluse ca elemente ale punerii în aplicare a politicilor CE privind accesul deschis. Atât H2020, cât și HE stabilesc ca destinația finală a publicațiilor științifice finanțate din fonduri publice depozitele instituționale sau tematice, atât pentru lucrările publicate în reviste cu acces liber, cât și pentru cele publicate în reviste cu acces prin abonament.

[Open Research Europe \(ORE\)](#) este o platformă de publicare gratuită, cu acces liber, finanțată de Comisia Europeană pentru publicarea cercetărilor rezultate din proiectele H2020 și HE în toate domeniile tematice. Platforma facilitează respectarea condițiilor de acces liber de către beneficiarii care o utilizează în mod voluntar și le oferă un loc de publicare în care își pot împărtăși imediat toate rezultatele. Aceasta a fost achiziționată prin intermediul unei licitații publice de 5,8 milioane EUR pentru 4 ani, lansată în 2018, care a fost câștigată de editura F1000. ORE face posibilă publicarea versiunilor preprint ale articolelor și a tuturor rezultatelor cercetării produse în cadrul proiectelor, dincolo de publicații (cod software, date de cercetare, metodologii, protocoale, rapoarte etc.). Toate lucrările sunt publicate în acces liber sub o licență CC-BY, procesele de publicare și de evaluare *peer review* sunt deschise și transparente și, după caz, autorii sunt invitați să includă descrieri detaliate ale metodelor și să ofere acces complet și ușor la datele de bază. ORE își propune să fie o alternativă la revistele academice comerciale, nu o alternativă la depozite. Articolele revizuite de colegi publicate în ORE sunt trimise automat la Zenodo.

Recent, atât Consiliul, cât și Comisia și-au îndreptat atenția asupra așa-numitelor locuri de publicare "diamant". În Europa, revistele cu acces liber care nu percep taxe pentru prelucrarea articolelor sunt publicate în cea mai mare parte de serviciile de publicare ale organizațiilor publice de cercetare, adesea în limba oficială a fiecărui stat membru. Pentru a încerca să le protejeze și să le îmbunătățească solvabilitatea și durabilitatea pe termen lung, CE a lansat inițiative de sprijin prin programul [Widening Participation and Strengthening the European Research Area](#), care include proiectul [Developing Institutional Open Access Publishing Models to Advance Scholarly Communication \(DIAMAS\)](#). Această inițiativă, programată să se desfășoare în perioada septembrie 2022 - septembrie 2025, își propune să ofere comunității cercetătorilor un ecosistem de comunicare științifică aliniat, de înaltă calitate și durabil, capabil să pună în aplicare accesul deschis ca practică standard de publicare în întregul ERA. Se preconizează o creștere substanțială a capacității instituțiilor de a furniza servicii inovatoare, valide, fiabile și accesibile de publicare cu acces liber, ținând seama în același timp de nevoile specifice ale diferitelor comunități științifice din diferite discipline, țări și limbi.

Open Access în România

[Cartea Albă a tranziției către știința deschisă 2023-2030](#) reprezintă Documentul strategic privind Cadrul Dezvoltării Științei Deschise în România și este construită pe documentul suport de dialog și consultare publică [Cartea Verde a tranziției către știința deschisă](#), prin integrarea opiniilor și sugestiilor primite în perioada 18 august – 30 septembrie 2022. Cartea Albă detaliază implementarea principiilor, provocărilor și acțiunilor cuprinse în obiectivul 1.2. „Asigurarea tranziției către știința deschisă și facilitarea drumului către excelență în cercetarea științifică” din [Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă 2022-2027](#), obiectiv dedicat adoptării practicilor care să susțină știința deschisă la nivel național.¹²

Documentul strategic privind Cadrul Dezvoltării Științei Deschise în România își propune să răspundă nevoilor celor mai importanți actori instituționali în ceea ce privește implicațiile științei deschise¹³, pornind de la recomandări europene și globale principale ce se reflectă în nevoi și tendințe necesar a fi abordate și adaptate specificului național. Acest document definește direcțiile (recomandările strategice) și propune acțiuni necesare pentru implementarea viziunii dedicate științei deschise în România prin corelarea cu prevederile internaționale (dintre care Recomandările Comisiei Europene¹⁴, [Recomandarea UNESCO pentru Știința Deschisă](#), [Concluziile Consiliului pentru Evaluarea Cercetării și Implementarea Științei Deschise din 10 iunie 2022](#)), grupate în 8 obiective strategice de intervenție.

¹² Planul Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2022-2027 (PNCDI IV), elaborat și administrat de autoritatea de stat pentru cercetare-dezvoltare, este principalul instrument de implementare a Strategiei Naționale de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă (SNCISI) 2022-2027, <https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2022/07/ANEXA-3-la-SNCISI.pdf>.

¹³ Instituții de finanțare, decidenți, cercetători, instituții și organizații de cercetare, universități, biblioteci, reviste științifice.

¹⁴ *Commission Recommendation (EU) 2018/790 of 25 April 2018 on access to and preservation of scientific information*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0790&from=EN>; *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (2012): A Reinforced European Research Area Partnership for Excellence and Growth*: https://www.research.gov.ro/uploads/politici-cd/politici-europene/era-communication_en_jul-2012.pdf - comunicarea stabilește prioritatea optimizării circulației, transferului și accesului liber la cunoașterea științifică, în special privind rezultatele cercetării finanțate din fonduri publice – atât prin proiecte finanțate de UE, cât și pentru cele finanțate la nivel național; *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions (2012): Towards better access to scientific information: Boosting the benefits of public investments in research*: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0401:FIN:EN:PDF> - comunicarea pune accentul pe circulația și transferul optim al cunoștințelor științifice, precum și pe un acces cât mai bun la acestea; *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (2015): A Digital Single Market Strategy for Europe*: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192> - comunicarea subliniază importanța științei și cercetării pentru accelerarea inovării, în special prin obiectivele de sprijinire a *data-driven science*.

În România, accesul liber la publicațiile științifice parte a științei deschise a beneficiat de sprijin redus prin intermediul Strategiei Naționale pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare (SNCDI 2014-2020) și al Planului Național pentru CDI (PNCDI III – 2015-2020). În Strategia Națională se menționează asigurarea și susținerea accesului liber la rezultatele cercetării ca una dintre priorități, prin asigurarea accesului la cercetarea științifică din fluxurile principale pentru toate organizațiile de cercetare și prin încurajarea publicării rezultatelor cercetărilor românești finanțate din fonduri publice, potrivit standardelor [Gold Open Access](#). Deși la nivel național nu au existat politici concrete de normare a accesului liber la rezultatele de cercetare, este important de menționat demersul deschiderii rezultatelor cercetărilor doctorale pentru dezvoltarea ecosistemului de știință deschisă în România - printre puținele inițiative naționale de acest fel la nivel European. Începând cu luna februarie 2020, accesul liber la rezultatele de cercetare doctorală prin publicarea tezelor de doctorat se asigură conform art.168 alin.(9) din [Legea nr.1/2011 a educației naționale](#), cu modificările și completările ulterioare. O altă inițiativă de susținere la nivel național a adoptării politicilor cu privire la știința deschisă este [Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă](#) și adoptarea în noiembrie 2018 a [Planului Național de Acțiune](#) în acest sens, care conține o secțiune dedicată accesului liber la rezultatele cercetării și este prevăzută adoptarea unei strategii naționale prin implementarea de programe pilot, fundamentarea cercetării și consultări publice.

În iunie 2022, Parlamentul României a adoptat [Legea nr.179/2022 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public](#), care transpune [Directiva \(UE\) 2019/1024](#). Prevederile art.13 (1) din lege sunt următoarele:

- **entitățile publice asigură accesul liber la datele provenite din cercetarea care a beneficiat sau beneficiază de finanțare publică;**
- **politicile privind accesul liber respectă principiul "deschiderii în mod implicit" și sunt compatibile cu principiile FAIR: ușor de găsit, accesibil, interoperabil, reutilizabil;**
- **asigurarea accesului liber la date se face în conformitate cu principiul "cât mai deschis cu putință, dar atât de închis cât este necesar", ținând cont de drepturile de proprietate intelectuală, protecția datelor cu caracter personal și confidențialitate, securitate și interesele comerciale legitime;**
- **prevederile privind accesul liber se adresează entităților care desfășoară activități de cercetare și entităților care finanțează activități de cercetare din fonduri publice pentru datele rezultate din activitățile finanțate.**

În plus, la alineatul (2) al art.13 din lege se menționează că "datele provenite din cercetare sunt reutilizabile în scopuri comerciale și necomerciale în conformitate cu cap. III (condițiile de reutilizare) și IV (nediscriminarea și comerțul echitabil), **în măsura în care beneficiază de finanțare publică**, iar cercetătorii, entitățile care desfășoară activități de cercetare sau entitățile care finanțează activități de cercetare le-au pus

deja la dispoziția publicului printr-o bază de date instituțională sau tematică. În acest context, se ține seama de interesele comerciale legitime, de activitățile de transfer de cunoștințe și de drepturile de proprietate intelectuală preexistente în condițiile legii”.

Un alt instrument de sprijinire a științei deschise la nivel național este reprezentat de [Fondul de Dezvoltare Instituțională](#), care are o acțiune dedicată (începând cu anul 2022) în cadrul domeniului 6: Dezvoltarea capacității instituționale pentru cercetare în universități, instituțiile de învățământ superior de stat putând aplica în vederea obținerii de finanțare pentru proiecte specifice de dezvoltare instituțională, în scopul creării capacității necesare pentru implementarea practicilor științei deschise. Obiectivul 1.2. „Asigurarea tranziției către știința deschisă și facilitarea drumului către excelență în cercetarea științifică” din cadrul Strategiei Naționale de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă 2022-2027¹⁷ prevede:

➤ **Accesul liber la publicații**

- obligativitatea publicării în reviste cu acces liber din fluxul principal de cunoaștere sau în platforme cu acces liber (ex: [Open Research Europe](#)), cu asigurarea eligibilității costurilor necesare. Pentru stabilirea la nivel național de costuri echitabile ale accesului la publicațiile internaționale și publicarea științifică cu acces liber, se vor realiza negocieri transformative („[transformative agreements](#)”) cu editurile;
- susținerea prin premiere a revistelor românești indexate în [Web of Science](#), cu factor de impact sau cu scor absolut de influență peste media domeniului lor și adoptarea bunelor practici privind publicarea cu acces liber (precum obținerea acreditării [DOAJ Seal](#));
- promovarea și sprijinirea inițiativelor existente și a altora noi ce susțin știința deschisă, în special pentru depozitarea pe termen lung a publicațiilor cu acces liber, în vederea integrării în baze de date disciplinare și/sau în [EOSC](#);
- acordarea unor granturi pentru publicarea cu acces liber în reviste indexate în [Journal Citation Reports](#), cu factor de impact sau cu scor absolut de influență peste media domeniului lor;
- menținerea interesului strategic de a asigura accesul la literatura științifică de specialitate din fluxul principal de cunoaștere, inclusiv prin mecanisme de finanțare de tip sinergie.

➤ **Accesul liber la datele provenite din cercetare** conform principiului european „cât mai deschis cu putință, dar atât de închis cât este necesar” pentru proiectele de cercetare care produc date științifice și în conformitate cu principiul gestionării responsabile a datelor de cercetare, cu accent pe:

- obligativitatea elaborării planurilor de management asociate datelor de cercetare, cu respectarea principiilor FAIR și ale accesului liber la date (open data) în cadrul proiectelor de cercetare – dezvoltare – inovare finanțate din fonduri publice. De asemenea, infrastructurile de cercetare vor fi susținute

pentru elaborarea și pentru implementarea planurilor de management a datelor asociate experimentelor;

- asigurarea eligibilității costurilor asociate managementului datelor provenite din cercetarea finanțată din fonduri publice;
- acordarea unor granturi pentru pregătirea datelor care stau la baza rezultatelor cercetării științifice, în vederea publicării/ depozitării cu acces liber a acestora;
- promovarea și sprijinirea inițiativelor existente și a altora noi ce susțin știința deschisă, în special pentru depozitarea pe termen lung a datelor provenite din cercetare, în vederea integrării în baze de date disciplinare și/ sau în EOSC.

➤ **Instituirea și implementarea unui mecanism național de suport pentru tranziția către știința deschisă**

Prin acest mecanism, aflat în supervizarea [Consiliului pentru știința deschisă al MCID](#):

- se va asigura sprijin pentru definirea și pentru implementarea politicilor specifice științei deschise, se vor coordona dezvoltarea și implementarea recomandărilor Documentului strategic privind Cadrul de Dezvoltare a Științei Deschise în România;
- se va oferi sprijin pentru dezvoltarea de capacități specifice științei deschise;
- se va coordona rețeaua de experți la nivelul organizațiilor de cercetare;
- se va coordona dezvoltarea capacității de management pentru știința deschisă la nivelul organizațiilor de cercetare.

➤ **Participarea cetățenilor:** complementar cu încurajarea participării cetățenilor în definirea agendei strategice de cercetare, vor fi susținute proiecte care încurajează participarea cetățenilor în diferite etape ale procesului de cercetare precum colectarea datelor, și se vor pilota forme de implicare a cetățenilor – din perspectiva beneficiarilor finali - în completarea evaluărilor de tip expert în diferitele stadii a proiectelor relevante în acest sens.

Obiectivul strategic, incluzând accesul liber la publicații și date provenite din cercetare, este estimat a se implementa în cursul anului 2027, în urma parcurgerii etapelor de evaluare între anii 2025 și 2027.¹⁵

Un demers important în decursul anului 2021 a fost cel de constituire a inițiativei naționale privind cloud-ul pentru știința deschisă - [RO-NOSCI](#), în contextul proiectului [NI4OS Europe](#). RO-NOSCI reprezintă o coalitie de organizații la nivel național, coordonată de UEFISCDI¹⁶, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică - ICI București¹⁷ și Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie

¹⁵ <https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2022/07/ANEXA-3-la-SNCISI.pdf>

¹⁶ Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării – Ministerul Educației, <https://uefiscdi.gov.ro/documente-constitutive>

¹⁷ <https://ici.ro/ro/>

Nucleară „Horia Hulubei” - IFIN-HH¹⁸, având ca scop: constituirea cloud-ului național pentru știința deschisă, în contextul dezvoltării ecosistemului EOSC; optimizarea și coordonarea activităților privind integrarea infrastructurilor și serviciilor naționale în EOSC; facilitarea accesului mediului academic și de cercetare la resursele EOSC; promovarea și implementarea politicilor privind știința deschisă la nivel național.

Portalul național dedicat științei deschise²⁰ a fost dezvoltat de către UEFISCDI (parte a proiectului SIPOCA592) și scopul său este de a conecta și implica activ comunitatea academică, de cercetare, dezvoltare și inovare la dinamica științei deschise și oportunitățile de dezvoltare a capacității și, de asemenea, de a oferi resurse educaționale în ceea ce privește știința deschisă în România (prin scanarea dinamicii științei deschise la nivel internațional și național, furnizarea unui set de instrumente pentru a facilita dezvoltarea capacității, conectarea portalului cu alte inițiative naționale, ș.a.).

Promovarea științei deschise la nivel național, dialogul pentru sprijinirea acțiunilor dedicate și conectarea cu principalele inițiative europene sunt asigurate, în mare măsură, prin grupul [Open Science Knowledge Hub România \(OSKH\)](#) din cadrul UEFISCDI, în calitate de partener sau membru în cadrul celor mai importante comunități și inițiative internaționale dedicate științei deschise: OpenAIRE, Research Data Alliance – RDA, Asociația EOSC, proiecte europene (de ex. NI4OS-Europe, FAIR-IMPACT, OPUS: Open Universal Science, GraspOS: next Generation Research Assessment to Promote Open Science, The Sustainable Careers for Researcher Empowerment – SECURE), organizația Science Europe, CoNOSC (Council for National Open Science Coordination) organizație care acordă sprijin țărilor membre pentru a crea, actualiza și coordona politicile și activitățile lor naționale în domeniul științei deschise. De asemenea, UEFISCDI – OSKH reprezintă România în cadrul Policy Support Facility Challenge - Mutual Learning Exercise (MLE) “Citizen Science Initiatives – Policy and Practice”, organizat de către DG Research & Innovation, Comisia Europeană. Obiectivul acestui exercițiu de învățare reciprocă la nivel european este de a facilita schimbul de informații, experiențe și lecții învățate, precum și de a identifica bune practici, politici și programe în legătură cu diferitele abordări la nivel local, regional și național, în vederea susținerii „citizen science”. Prin intermediul OSKH, UEFISCDI contribuie la dezvoltarea cadrului strategic național pentru știința deschisă, prin alinierea contextului național cu recomandările și inițiativele internaționale. În demersurile întreprinse, OSKH colaborează cu Catedra UNESCO pentru Politici în Știință și Inovare din cadrul SNSPA, în cadrul căreia au fost puse bazele Open Science Lab cu scopul de a oferi suport pentru dezvoltarea de politici, consolidarea de capacități și implementarea științei deschise pe tematici specifice de cercetare.

¹⁸ <https://www.nipne.ro/>

AUSTRIA

Politica privind știința deschisă a Austriei a fost adoptată la 23 februarie 2022, după o perioadă de discuții de aproximativ doi ani, care a inclus consultări cu diverse părți interesate, inclusiv Ministerul Federal al Educației, Științei și Cercetării (BMBWF), Ministerul Federal al Digitalizării și Afacerilor (BMDW) și Ministerul Federal al Protecției climei, Mediului, Energiei, Mobilității, Inovării și Tehnologiei (BMK). Politica urmează Directiva privind datele deschise și informațiile din sectorul public (UE 2019/1024) și se bazează pe principiile acordării de recompense și stimulente pentru adoptarea practicilor de știință deschisă, definește indicatori pentru implementarea acesteia, stabilește legături cu EOSC și include secțiuni despre date FAIR, integritatea cercetării, competențe și educație și știința cetățenească.

În conformitate cu prevederile Directivei (UE) 2019/1024 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public, la 21 octombrie 2020, OANA (Open Science Network Austria, anterior Open Access Network Austria) a publicat recomandările pe care le-a elaborat pentru o strategie privind știința deschisă în Austria, cu accent pe solicitările diverselor părți interesate. Scopul a fost de a elabora un document după modelul [Principiilor de la Viena](#), un document de viziune din 2016. OANA a fost fondată în 2012 ca o inițiativă comună sub umbrela organizațională a [Fondului austriac pentru știință \(FWF\)](#) și a [Conferinței universitare austriece \(UNIKO\)](#). Între 6 martie și 19 aprilie 2020, recomandarea pentru o strategie privind știința deschisă a fost supusă unei consultări publice. Împreună cu obiectivele UE în domeniul politicii privind cercetarea și datele, recomandarea pentru o strategie privind știința deschisă constituie baza pentru contribuția Austriei la Open Science și la European Open Science Cloud (EOSC).¹⁹

Există suprapuneri ale Open Science – care acoperă sub-concepte precum accesul deschis, datele de cercetare deschise, metodele deschise, evaluarea deschisă, infrastructura deschisă, resursele educaționale deschise (OER) și participarea cetățenilor – cu conceptul de Open Innovation, pentru care există o [Strategie națională](#) din 2016. Știința deschisă și inovarea deschisă sunt, de asemenea, definite ca teme transversale importante în actuala [Strategie pentru cercetare, tehnologie și inovare 2030](#) a guvernului federal. Digitalizarea crescândă, în special, creează oportunități nesperate de deschidere a cercetării științifice - în prezent, puțin transparentă - pentru a o face disponibilă unui public-țintă mai larg. Politica de acces deschis urmărește să acorde cercetătorilor și publicului larg acces la datele de cercetare cât mai devreme posibil în procesul de diseminare și să faciliteze utilizarea și valorificarea lor ulterioară. „Accesul liber” ar trebui înțeles ca fiind practica de a pune la dispoziția utilizatorilor finali rezultatele cercetării online, în mod gratuit și fără restricții privind utilizarea și reutilizarea, în afară de posibilitatea de a solicita atribuirea. Accesul liber contribuie la îmbunătățirea calității, la reducerea nevoii de duplicare inutilă în cercetare, la

¹⁹ Open Science Austria, <https://open-access.network/en/services/news/article/open-science-policy-austria-as-open-as-possible>

accelerarea progresului științific și la combaterea fraudei științifice. De asemenea, promovează economia și inovarea în ansamblu.

[Politica austriacă privind știința deschisă](#) se bazează pe principiile internaționale de fundamentare a acestui concept, conform [Open Science Policy Platform](#). Printre altele, FAIR Data și EOSC joacă un rol major. În plus față de utilizarea și consolidarea [resurselor educaționale deschise \(OER\)](#), a datelor EOSC și FAIR, se pune accentul pe extinderea sistemului de publicare cu acces liber. „Publicarea științifică deschisă trebuie să devină abordarea standard cât mai curând posibil”, se afirmă în documentul de politică privind știința deschisă din Austria.²⁰ Potrivit Comisiei Europene, publicarea cu acces deschis este una dintre competențele-cheie pe care toți cercetătorii din Europa ar trebui să le dobândească pentru aplicarea practicilor științifice deschise. În plus, documentul menționează măsuri concrete pentru extinderea accesului deschis: susținerea activă a Planului S, promovarea standardelor comune de metadate în domeniul cercetării, precum și recomandarea de a introduce o licență deschisă pentru publicații și date.

Mai mult, publicațiile științifice finanțate din fonduri publice trebuie să fie difuzate prin intermediul platformelor cu acces liber, sub licențe deschise, iar sistemul de evaluare a cercetătorilor și a instituțiilor de cercetare urmează să fie actualizat pentru a reflecta principiile și practicile științei deschise: calitatea publicațiilor ar trebui să cunoască o pondere mai mare în procesul de evaluare decât cantitatea. *Comunitatea științifică trebuie să recâștige controlul asupra procesului de publicare în general, în conformitate cu principiile cerute pentru știința deschisă și bibliodiversitate; aceasta trebuie să își îndrepte eforturile către acele părți interesate care lucrează pentru a dezvolta un mediu de publicare mai puțin concentrat, care să respecte principiile accesului deschis și etic* – se arată în document.

Austria are o serie de rețele care sunt de mare importanță pentru punerea în aplicare și dezvoltarea continuă a științei deschise:

- Conferința universitară austriacă ([UNIKO](#));
- Forumul bibliotecilor universitare austriece ([UBIFO](#))
- Fondul austriac pentru știință ([FWF](#))
- Die Österreichische Bibliothekenverbund und Service GmbH ([OBVSG](#))
- Kooperation E-Medien Österreich ([KEMÖ](#));
- Open Science Austria ([OSA](#)). OSA a formulat 16 recomandări și măsuri pentru a converti toate publicațiile disponibile sau produse în Austria la un model de publicare cu acces deschis până în 2025. Aceste recomandări au fost luate în considerare atât în „Foaia de parcurs digitală”, cât și în „Strategia IP” (strategia pentru proprietatea intelectuală) 2016 și 2017 de către guvernul federal de

²⁰ <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/HS-Uni/Hochschulgovernance/Leitthemen/Digitalisierung/Open-Science/Open-Science-Policy-Austria.html>

atunci. Ambele documente strategice conțin principii directoare și propuneri de implementare pentru o transformare digitală de succes în Austria.

Până în 2018, de exemplu, proiecte precum Austrian Transition to Open Access ([AT2OA](#)) au fost sprijinite de așa-numitele fonduri structurale din domeniul învățământului superior, care prevedeau reproiectarea acordurilor de licență și sprijin specific pentru publicare. Ca urmare a eforturilor ministerului federal al educației, numeroase universități au accelerat, de asemenea, dezvoltarea și operarea depozitelor de date digitale în care sunt stocate și puse la dispoziția comunității științifice datele de cercetare și materia primă subiacentă. Exemple în acest sens sunt [Phaidra](#) de la Universitatea din Viena și [Visual Library of OBVSG](#).

Instituțiile, companiile și organizațiile care doresc să participe la EOSC se angajează să respecte așa-numitele „principii FAIR”, care sunt menite să realizeze și să garanteze reutilizarea durabilă a datelor pe termen lung: „găsibile”, accesibile, interoperabile și reutilizabile.

Multe organizații de finanțare a cercetării din întreaga Europă, inclusiv Fondul austriac pentru știință (FWF) subscriu, de asemenea, la aceste principii. Acestea și-au unit forțele în cadrul [Planului S](#), potrivit căruia toate cercetările finanțate din bani publici trebuie să fie publicate în reviste cu acces liber sau pe platforme cu acces liber. Guvernul federal sprijină activ Planul S pentru punerea în aplicare a accesului deschis ([Programul guvernamental 2020-2024](#)).

Studiul [Analiza cadrului juridic referitor la Open Science în Austria](#), realizat de Ministerul Federal al Educației, Științei și Cercetării în octombrie 2023, identifică și analizează aspectele juridice legate de știința deschisă. Recomandările prezentate se bazează pe o analiză a situației juridice europene și austriece, precum și pe interviuri și concluzii ale experților din domeniul științei deschise. *Este necesar să se acționeze atât în ceea ce privește clarificarea situației juridice actuale, cât și în ceea ce privește dezvoltarea în continuare a cadrului juridic european și, în special, a celui național, pentru a promova știința deschisă. Pentru cercetători, adesea nu este clar în detaliu când trebuie să restricționeze accesul la rezultatele cercetării. Din punctul lor de vedere, certitudinea juridică cu privire la momentul în care pot accesa datele terților în scopuri de cercetare este, de asemenea, esențială. În plus, există ambiguitate cu privire la actorii care pot și trebuie să pună în aplicare știința deschisă. Organismele de finanțare și organizațiile de cercetare se confruntă numeroase condiționări. La nivel național, există probleme nerezolvate în legătură cu implementarea legislației UE și armonizarea cu alte sisteme juridice. Lipsa armonizării devine o problemă deosebită atunci când cercetarea are loc la nivel internațional sau trebuie să fie accesibilă la nivel internațional. În plus, cadrul juridic evoluează prin noua legislație a UE privind datele și digitalizarea, cum ar fi Legea privind guvernanta datelor, Regulamentul AI, Legea privind datele și Legea privind serviciile digitale. Acest lucru modifică structurile existente de guvernanta a datelor, dar în anumite cazuri oferă noi oportunități pentru știința deschisă. În același timp, aceste evoluții normative reprezintă o provocare, deoarece există o mare nevoie de informații pentru un nou cadru juridic.*

DANEMARCA

În anul 2015, Ministerul Învățământului Superior și al Științei, în a cărei arii de responsabilitate intră și inovarea, a elaborat [Strategia națională a Danemarcei privind accesul deschis](#) la rezultatele cercetării, care în anul 2023 a fost supusă unui [proces de evaluare](#)²¹.

Viziunea Strategiei constă în crearea de acces deschis pentru cetățeni, cercetători și companii la articolele de cercetare ale instituțiilor de cercetare daneze finanțate de către autoritățile publice și/sau fundațiile private. Cercetătorii, universitățile și alte instituții de cercetare, consiliile de cercetare și fundațiile, bibliotecile, editurile și companiile, toate au un rol crucial în optimizarea schimbului de cunoștințe și a aplicării celor mai recente rezultate ale cercetării. Toți acești actori contribuie la punerea în aplicare a accesului deschis pentru cercetare și inovare în Danemarca.

Strategia își propune ca până în anul 2025 să existe acces digital neîngrădit pentru toate persoanele interesate la toate articolele științifice evaluate de către colegii din instituțiile de cercetare daneze, cărora li se poate aplica un termen maxim de interdicție (embargo) de 12 luni.

Condițiile prealabile de implementare a Strategiei prevăd ca Biblioteca Electronică de Cercetare din Danemarca (DEFF), bibliotecile de cercetare și instituțiile de cercetare să înceapă negocierile cu editorii științifici cu mult înainte de 2025 în vederea ajungerii la acorduri care să permită instituirea accesului liber la toate publicațiilor cu aplicarea unui embargo de maximum 12 luni. Totodată, se menționează că instituțiile de cercetare, fundațiile de cercetare și Ministerul Învățământului Superior și al Științei trebuie să monitorizeze și să stimuleze în mod regulat realizarea acestei Strategii.

Strategia urmărește să asigure acces deschis la articolele științifice și lucrările conferințelor în reviste, precum și tuturor publicațiilor care dețin un cod ISSN (cod internațional de identificare a serialelor și a altor resurse continue, definit prin standardul ISO 3297). Monografiile și antologiile științifice, publicațiile privind descoperirile brevetate, precum și tezele de doctorat nu fac obiectul Strategiei.

Două principii centrale stau la baza Strategiei:

- punerea în aplicare a accesului deschis trebuie să sprijine posibilitatea cercetătorilor danezi de a continua să publice în cele mai recunoscute reviste naționale și internaționale, fără a împiedica libertatea de publicare a cercetătorilor pe viitor;
- pentru binele cercetării și al societății (din perspectiva socio-economică), cheltuielile publice agregate pentru publicațiile de cercetare nu trebui să crească semnificativ din cauza punerii în aplicare a conceptului privind accesul deschis.

Accesul deschis în Danemarca nu implică faptul că guvernul va înlocui contribuția valoroasă a editorilor privați la schimbul de cunoștințe. Mai degrabă, punerea în aplicare a accesului deschis, cu ajutorul acestei părți esențiale a lanțului editorial, va

²¹ <https://www.openaire.eu/os-denmark>

asigura diseminarea cât mai rapidă a cunoștințele extrem de căutate și de calitate garantată către un număr cât mai mare de persoane. Prin urmare, este esențial ca accesul liber în Danemarca să includă asigurarea continuă a calității rezultatelor cercetării prin intermediul evaluării colegiale a revistelor/ publicațiilor. Această asigurare a calității reprezintă revizuirea critică necesară a rezultatelor cercetării, asigurând astfel legitimitatea cercetării. Fără această etapă, accesul deschis la publicațiile de cercetare nu va avea niciun efect.

Strategia se concentrează în primul rând pe asigurarea modelului Green Open Acces, menționând în același timp că Golden Open Access este larg răspândit într-o serie de domenii științifice și este promovat de o serie de edituri internaționale și țări, precum Țările de Jos. Golden Open Access reprezintă astfel un model în care revista ca atare este publicată cu acces deschis, iar toate articolele sale sunt imediat accesibile online gratuit. Însă, costurile - taxele de procesare a articolelor - sunt de obicei acoperite de cercetător care plătește revista/ editura pentru publicarea fiecărui articol în parte. Pentru moment, acest model implică costuri suplimentare considerabile pentru autoritățile publice în raport cu modelul existent de publicare pe bază de abonament.

Modelul Green Open Access presupune publicarea într-o revistă de specialitate împreună cu arhivarea paralelă a versiunii finale a articolului cercetătorului într-un depozit digital. Acest depozit va asigura acces deschis online tuturor, eventual după o perioadă de embargo stabilită de publicație. Astfel, Green Open Access reprezintă o metodă rapidă și rentabilă de diseminare a articolelor științifice de înaltă valoare și de calitate garantată cititorilor.

Menționăm cele mai importante aspecte privind punerea în aplicare a accesului deschis în Danemarca:

- cooperarea obligatorie între actorii implicați în acest proces;
- sprijinirea continuă a cercetătorilor danezi în privința publicării în cele mai respectate reviste naționale și internaționale;
- aplicare accesului deschis de preferință prin intermediul Green OA, dublată de arhivarea articolelor de cercetare în depozitele digitale ale instituțiilor de cercetare și a colegiilor universitare; se menționează că modelul Golden OA poate fi utilizat doar atât timp cât nu produce o creștere a costurilor de publicare a cercetării;
- recomandarea ca instituțiile de cercetare și colegiile universitare să reducă la minimum utilizarea accesului deschis hibrid, cunoscut și sub denumirea de „double dipping” (presupunând plata atât a licenței, cât și a taxelor de procesare a articolelor pentru publicarea articolelor în regim de acces deschis), deoarece conduce la o creștere a costurilor de publicare;
- încurajarea cercetătorilor de către instituțiile de cercetare și colegiile universitare în privința utilizării drepturilor de publicare cu acces deschis în cadrul procesului de examinare;
- oferirea de informare și îndrumare din partea instituțiilor de cercetare și colegiilor universitare prin formularea unor orientări clare, dar și prin prezența personalului care oferă asistență;

- depunerea de eforturi susținute privind asigurarea dreptului cercetătorilor de a arhiva versiunea finală a articolelor lor științifice într-o arhivă digitală în termen de maximum 12 luni în cadrul negocierilor dintre editorii științifici, instituțiile de cercetare și reprezentanții acestora, inclusiv Biblioteca Electronică de Cercetare din Danemarca (DEFF);
- respectarea de către beneficiarii de subvenții a politicii fundațiilor publice de cercetare privind accesul deschis, urmând ca la fiecare doi ani să fie evaluat efectul acesteia;
- elaborarea de politici privind accesul deschis de către fundațiile de cercetare private;
- monitorizarea, o dată pe an, din partea Ministerul Învățământului Superior și al Științei punerii în aplicare a accesului deschis prin intermediul Indicatorului de acces deschis (OAI); se urmărește astfel verificarea tuturor părților implicate privind dezvoltarea și extinderea accesibilității gratuite la rezultatele cercetării daneze; prin acest obiectiv, Ministerul Învățământului Superior și al Științei se angajează să opereze și să dezvolte indicatorului de acces deschis în funcție de nevoile utilizatorului, cu condiția să existe finanțare;
- Ministerul Învățământului Superior și al Științei va informa companiile/întreprinderile cu privire la oportunitățile de a obține acces gratuit la articolele științifice;
- crearea unei platforme unice, bine funcționale, pentru diseminarea generală a rezultatelor cercetării daneze; în acest scop, Ministerul Învățământului Superior și al Științei se angajează să opereze și să dezvolte [baza de date](#) daneză pentru cercetare (DDF) în funcție de nevoile utilizatorului, cu condiția să existe finanțare;
- operarea și dezvoltarea unei platforme cu acces deschis pentru revistele publicate în limba daneză de către Ministerul Învățământului Superior și al Științei, cu condiția să existe finanțare;
- aplicarea accesului deschis Green OA și monitorizarea regulată de către Ministerul Învățământului Superior și al Științei, în consultare cu Biblioteca Electronică de Cercetare a Danemarcei (DEFF) a dezvoltării internaționale și investigării oportunităților pentru aplicarea altor modele rentabile pe termen lung (precum Golden OA, contracte mari etc.) care pot promova tranziția către accesul deschis complet;
- promovarea de către Ministerul Învățământului Superior și al Științei a agendei privind accesul deschis într-o direcție sustenabilă din punct de vedere economic la nivel european.

OpenAIRE menționează că, în cadrul Ministerului Învățământului Superior și al Științei există 3 fonduri de cercetare și anume: [Fondul Independent de Cercetare din Danemarca](#), [Fundația Daneză de Cercetare](#) și [Fondul de Inovare din Danemarca](#).

Danemarca se implică în European Open Science Cloud (EOSC) pentru a permite comunităților naționale de cercetare să profite de avantajele oferite de EOSC ca rețea de date și servicii de cercetare FAIR. Există universități și organizații daneze care participă la proiecte EOSC, cum ar fi Skills4EOSC, FAIR-IMPACT și EOSC-Nordic.

[Biblioteca Regală a Danemarcei](#) gestionează Consorțiul național de licențiere, care negociază și gestionează accesul la resursele electronice, precum reviste electronice și bazele de date de la aproape 70 de editori diferiți. Consorțiul a fost mandatat să includă publicațiile cu acces deschis în licențele negociate. Biblioteca Regală a definit cinci criterii de bază în vederea acordării de acces deschis publicațiilor sau evaluării sprijinului deja existent:

1. Orientarea către comunitate – criteriu prin intermediul căruia se înțelege că organizația susținută este deținută și/sau controlată de comunitatea de cercetare și nu poate fi preluată de interese comerciale ;
2. Relevanță și echilibru profesional – criteriu prin intermediul căruia se înțelege că inițiativele vor fi sprijinite numai dacă cercetarea și domeniile sunt relevante pentru cercetarea desfășurată în cadrul instituțiilor de cercetare daneze;
3. Sustenabil și responsabil din punct de vedere economic – criteriu care privește existența modelor de afaceri transparente care să permită o clarificare exactă a finanțelor, astfel încât să fie vizibil unde sunt investite fondurile. Inițiativa nu trebuie să aibă scop lucrativ, iar profiturile trebuie să fie reinvestite în publicații științifice. Dacă este posibil, sprijinul pentru infrastructura critică este acordat pentru o perioadă minimă de doi până la trei ani pentru a asigura continuitatea și previzibilitatea, de exemplu, pentru noile inițiative emergente;
4. Drepturile de autor și licențele – criteriu care presupune că autorii își păstrează drepturile de autor, toate publicațiile și metadatele fiind publicate cu o licență CC BY (Creative Commons licences);
5. Administrație – criteriu care prevede că administrația Bibliotecii Regale asociată sprijinului trebuie să fie proporțională cu acordarea acestuia.

Subliniem rolul important al [Indicatorului de acces deschis](#), care măsoară gradul de acces deschis la publicațiile de cercetare ale universităților daneze. De asemenea, Indicatorul monitorizează modul în care universitățile daneze pun în aplicare Strategia națională privind accesul deschis. În fiecare an, Indicatorul colectează date cu privire la producția daneză de publicații de cercetare și le împarte în trei categorii în funcție de tipul de acces:

- acces deschis realizat - referindu-se la publicațiile care sunt accesibile online în mod gratuit, fără aplicarea unor cerințe de plată sau a altor tipuri de bariere;
- acces deschis neutilizat – care se referă la publicațiile care nu sunt accesibile online în mod gratuit, dar care au fost publicate în reviste care permit Green OA cu aplicarea unei perioade de embargo de până la un an;
- acces deschis blocat - se referă la acele lucrări/ rezultate ale unei cercetări care nu sunt accesibile gratuit online și care au fost publicate în reviste care au aplicat o perioadă de embargo mai mare de un an sau care dețin o politică neclară privind accesul deschis.

Indicatorul de acces deschis prezintă anual [statistici](#) pentru întreaga țară, precum și pentru universitățile individuale, datele defalcate aferente anilor 2018-2024 putând fi accesate [aici](#).

Evaluarea publicată de către [Agenția pentru Educație și Cercetare](#) în anul 2023 indică că punerea în aplicare a Strategiei naționale a Danemarcei pentru acces deschis a fost eficientă. Toate universitățile dispun de orientări locale privind accesul deschis, și, în general, există un nivel ridicat de conștientizare a Strategiei naționale a Danemarcei pentru acces deschis în rândul instituțiilor de cercetare și al organismelor de finanțare, deși în mai mică măsură în rândul cercetătorilor, în special în domeniul științelor sănătății. De asemenea, evaluarea relevă un sprijin larg, atât din partea cercetătorilor, cât și a personalului universitar, pentru justificarea strategiei, subliniind faptul că accesul liber contribuie la maximizarea impactului cercetării.

În ceea ce privește costurile de publicare, Strategia nu a reușit să mențină cheltuielile de publicare estimate stabile, în conformitate cu recomandările sale. Astfel, costurile totale estimate de publicare au crescut. În timp ce cheltuielile cu licențele au fost menținute relativ stabile, costurile de publicare cu acces deschis cu APC (Article Processing Charges), în principal în revistele cu acces deschis Gold, au crescut semnificativ. Această creștere nu poate fi atribuită exclusiv unei creșteri a volumului de publicații. Se observă că universitățile daneze plătesc din ce în ce mai mult pentru publicarea cu acces liber, fie direct, fie prin intermediul coautorilor lor danezi sau internaționali. În plus, trebuie recunoscut faptul că modelul Green OA nu este unul neutru din punct de vedere al costurilor, deoarece necesită resurse administrative semnificative pentru realizarea drepturilor de acces deschis, precum timpul petrecut pentru obținerea manuscrisului acceptat și depunerea acestuia într-un depozit.

În ciuda creșterii accesului liber și a progreselor semnificative înregistrate în Danemarca, obiectivul de a atinge 100 % acces deschis până în 2025 este puțin probabil să fie realizat.

FRANȚA

Planul național pentru știința deschisă, anunțat în 2018 de ministrul pentru învățământ superior și cercetare, Frédérique Vidal, a permis Franței să adopte o politică coerentă și dinamică în domeniul științei deschise, coordonată de [Comitetul pentru știința deschisă](#) (*Comité de pilotage de la science ouverte*) care reunește reprezentanți ai ministerului, institutele de cercetare și învățământ superior și comunitatea științifică. După trei ani de implementare, au fost înregistrate progrese semnificative. Rata publicațiilor științifice franceze în acces liber a crescut de la 41% la 56%. A fost înființat [Fondul național pentru știința deschisă](#), care a lansat două apeluri de proiecte pentru promovarea publicațiilor științifice deschise, precum și pentru sprijinirea structurării inițiativelor internaționale. [Agenția Națională pentru Cercetare](#) și alte agenții de finanțare solicită acum accesul deschis la publicații și elaborarea de planuri de gestionare a datelor pentru proiectele pe care le finanțează. A fost creat postul de [administrator ministerial de date](#) și o rețea este în curs de lansare în instituții. Aproximativ 20 de universități și institute de cercetare au adoptat o politică privind știința deschisă. Au fost publicate mai multe ghiduri și recomandări pentru punerea în practică a științei deschise.

Prin [al doilea Plan național pentru știința deschisă](#), Franța urmărea traiectoria ambițioasă inițiată de [Legea pentru o Republică digitală](#) (2016) - confirmată de [Legea de programare a cercetării](#) (2020) - care face din știința deschisă o parte integrantă a misiunilor cercetătorilor și profesorilor-cercetători.

Acest al doilea plan național își extinde domeniul de aplicare pentru a include codurile sursă provenite din cercetare, structurează acțiunile de promovare a deschiderii și partajării datelor prin crearea platformei [Research Data Gouv](#), multiplică pârghiile de transformare pentru a generaliza practicile științifice deschise și prezintă variații disciplinare și tematice. În cadrul președinției franceze a Uniunii Europene, s-au propus măsuri pentru a se asigura că practicile științifice deschise sunt efectiv luate în considerare în evaluările individuale și colective ale cercetării, cu scopul de a iniția un proces de transformare durabilă pentru a face din știința deschisă o practică comună și împărtășită, încurajată de întregul ecosistem internațional al învățământului superior, cercetării și inovării.

Axa I: Generalizarea accesului liber la publicații

Accesul liber la publicații științifice trebuie să devină o practică curentă, fie prin publicarea în acces deschis, fie prin depunerea într-o arhivă publică deschisă, cum ar fi [HAL](#). Legea franceză de programare a cercetării stabilește un obiectiv de 100% publicații în acces deschis până în 2030. Condițiile stabilite de Agenția Națională Franceză pentru Cercetare (ANR) și de Uniunea Europeană în cadrul programului Horizon Europe vor avea o contribuție majoră la atingerea acestui obiectiv. Pe viitor, obligația de a publica în acces deschis va trebui să fie extinsă la toate finanțările publice pentru cercetare, atât pentru cărți, cât și pentru articole științifice.

Începând din 2018, mai multe agenții de finanțare a cercetării în cadrul [cOAlition S](#) au pus în aplicare, prin intermediul Planului S, un cadru comun prin care se angajează să facă accesul deschis imediat obligatoriu pentru toate publicațiile rezultate din cercetarea pe care o finanțează. Pentru a atinge acest obiectiv, cOAlition S a definit strategia de non cesionare a drepturilor, care permite cercetătorilor să își difuzeze textele în acces liber fără întârziere, inclusiv atunci când publică într-o revistă pe bază de abonament. Franța sprijină această nouă etapă în vederea atingerii obiectivelor Planului S.

În spiritul [Apelului Jussieu](#) pentru știință deschisă și bibliodiversitate, comunitatea științifică trebuie să acționeze pentru a construi un ecosistem de publicare științifică deschis, etic și transparent, care să implice o pluralitate de actori editoriali, formate și limbi de comunicare. Diversificarea modelelor economice de publicare științifică deschisă reprezintă o provocare deosebit de importantă, într-un moment în care riscurile asociate modelului taxelor de publicare, în ceea ce privește povara bugetară, adâncirea inegalităților între instituții sau discipline și competiția pentru cantitate, devin tot mai evidente.

Aproximativ 75% dintre revistele cu acces liber sunt așa-numitele [reviste diamant](#), conduse de comunitatea științifică și finanțate nu prin plata autorilor sau prin contribuții obligatorii din partea cititorilor, ci de către stat, o universitate, un consorțiu de instituții publice sau o organizație non-profit. Studiul recent [OA Diamond Journals](#), comandat de cOAlition S, a relevat amploarea și caracterul strategic al acestor reviste și a formulat recomandări pe care Franța le va susține și le va pune în aplicare. Structurile publice de editare științifică, atașate universităților sau organismelor de cercetare, vor fi consolidate și modernizate și vor trebui să își combine punctele forte pentru a reuși tranziția către accesul deschis. Arhiva deschisă HAL va continua să dețină un rol central și va fi îmbunătățită din punct de vedere ergonomic și funcțional pentru a facilita utilizarea sa de către cercetători și instituții.

În timp ce [Inițiativa Helskinki privind multilingvismul producției științifice](#) a afirmat importanța limbilor materne în garantarea ancorării sociale a cunoștințelor științifice și a pluralității sistemelor de gândire, barierele lingvistice împiedică circulația internațională a cunoștințelor, la fel de esențială. Cu toate acestea, progresele spectaculoase înregistrate în domeniul tehnologiilor de traducere bazate pe inteligența artificială ar trebui să permită depășirea acestei contradicții. Se va sprijini experimentarea de instrumente și servicii de traducere a textelor științifice, pentru a promova influența internațională a producției științifice în limba franceză și pentru a facilita difuzarea producțiilor științifice în limbi străine către publicul francofon.

Obiectivele propuse în cadrul Axei I:

1. Generalizarea obligației de a publica în acces liber articolele și cărțile rezultate din cercetarea finanțată din fonduri publice prin cereri de proiecte.
2. Sprijinirea modelelor comerciale de publicare în acces liber fără costuri de publicare pentru autori (modelul „diamant”).
3. Încurajarea multilingvismului și a circulației cunoștințelor științifice prin traducerea publicațiilor de către cercetătorii francezi.

Măsurile pentru continuarea dezvoltării arhivei naționale deschise HAL

- Simplificarea arhivei HAL pentru cercetătorii care publică pe alte platforme cu acces deschis din întreaga lume ([proiectul CorHAL](#)).
- Implementarea modelului de guvernare partajată și de finanțare durabilă a HAL votat de Comitetul director pentru știință deschisă.
- Dezvoltarea serviciului integrat de auto-arhivare, colectarea automată a publicațiilor și corelarea cu datele de cercetare (proiectul HAL, câștigător al cererii de exprimare a interesului pentru structurarea echipamentelor pentru cercetare în cadrul [Programului de investiții pentru viitor - PIA](#)).

Măsurile pentru consolidarea bibliodiversității:

- Confirmarea aderării Franței la cOAlition S, susținerea strategiei de non-cesionare a drepturilor pentru a permite accesul liber imediat la publicațiile științifice și facilitarea punerii sale în aplicare pentru cercetători. Invitarea

institutelor și organizațiilor de cercetare să adopte această strategie în negocierile lor cu editorii;

- Sprijinirea diversificării modelelor economice care permit trecerea de la abonament la accesul liber fără taxe de publicare, în special modelul *subscribe to open*;
- În cazul în care se percep taxe de publicare, rezervarea acestora pentru publicațiile care sunt în întregime cu acces liber și refuzarea pentru revistele hibride;
- Crearea de ecusoane pentru știința deschisă, pentru a califica metodele utilizate în evaluarea publicațiilor cu acces deschis, pentru a promova îmbogățirea acestora cu date și coduri asociate și pentru a afișa licențele de utilizare a acestora;
- Dezvoltarea și susținerea inovațiilor editoriale: pre-publicații, *peer review* deschis, *notebook-uri* Jupyter, documente de date (*data papers*), *overlay journals* etc.

Măsuri de promovare a publicațiilor de cercetare în limba franceză:

- Dezvoltarea de instrumente pentru multilingvism bazate pe traducere semiautomată și expertiză lingvistică și disciplinară. Ridicarea unei cereri internaționale de cercetare privind traducerea automată în cadrul rețelei [Spaziului european de cercetare](#).
- În parteneriat cu [Wikimedia France](#), încurajarea utilizării rezultatelor cercetării franceze în cadrul enciclopediei colaborative mondiale Wikipedia.

Măsuri pentru structurarea, susținerea și modernizarea publicațiilor științifice franceze:

- Implementarea unui plan de sprijin pentru editarea științifică, în conformitate cu angajamentul asumat în cadrul legii de programare a cercetării;
- Crearea unei alianțe a editorilor științifici publici angajați în domeniul științei deschise pentru a le promova rolul, a le coordona inițiativele și a încuraja acțiunea în comun acolo unde este posibil;
- Dezvoltarea și sprijinirea unui organism public de distribuție a cărților, atât tipărite, cât și digitale, pentru a crește vizibilitatea acestora în librării;
- Crearea unui observator al publicării științifice care să reunească persoanele implicate în publicarea științifică publică și privată, cercetare și informare științifică;
- Sprijinirea publicării multimedia structurate în XML, în special prin METOPES, Lodel și Public Knowledge Project, și explorarea posibilităților de acces comun la serviciile de detectare a plagiatului și de monitorizare a depunerii manuscriselor (flux editorial).

Măsuri de sprijinire OS în științele umaniste și sociale:

- Sprijinirea publicării de lucrări cu acces liber prin intermediul Fondului național pentru știință deschisă ([FNSO](#));

- Punerea în aplicare a unui sistem extins de licențe colective pentru utilizarea imaginilor protejate prin drepturi de autor în publicațiile științifice cu acces liber, fără scop lucrativ (art.28 din Legea de programare a cercetării);
- Sprijinirea infrastructurilor naționale de cercetare în domeniul științelor umaniste și sociale și dezvoltarea unei game de servicii de corelare a datelor și a publicațiilor din domeniul științelor umaniste și sociale bazate pe OpenEdition, Huma-Num și METOPES (proiect câștigător în cadrul cererii de exprimare a interesului PIA pentru structurarea echipamentelor pentru cercetare).

Axa II: Structurarea, partajarea și accesibilitatea datelor cercetării

Principalul obiectiv rezidă în asigurarea că datele produse de cercetarea publică franceză să fie structurate treptat, în conformitate cu principiile FAIR (ușor de găsit, accesibil, interoperabil, reutilizabil) conservate și, acolo unde este posibil, deschise.

Obligația de deschidere a datelor cercetării publice în conformitate cu principiile FAIR, prevăzută în Legea pentru o Republică digitală, trebuie transpusă în practicile științifice prin infrastructuri și servicii de sprijin adecvate. Aceasta este limitată de excepțiile prevăzute de lege, de exemplu în ceea ce privește secretul profesional, secretele industriale și comerciale, datele cu caracter personal sau conținutul protejat prin drepturi de autor. În aceste cazuri, practicile de partajare a datelor ar trebui încurajate prin definirea unor protocoale controlate.

Pentru a pune în aplicare politica națională privind datele, algoritmi și codul sursă, administratorul ministerial va conduce o rețea de administratori în cadrul structurilor de conducere ale instituțiilor de cercetare și de învățământ superior. Datorită acțiunilor coordonate ale acestora, datele, codurile sursă și algoritmi din cercetarea publică franceză vor fi produse, conservate, referențiate, descrise și promovate sub licențe deschise.

[Recherche Data Gouv](#) va implica toate domeniile de cercetare în practici active de date deschise; va oferi un depozit de date multidisciplinar care va completa infrastructurile naționale și europene deja utilizate de anumite comunități disciplinare. Acesta va oferi, de asemenea, un catalog cu datele depozitate în alte depozite de încredere și va deveni, în cele din urmă, punctul de vizibilitate pentru toate datele de cercetare franceze. Depozitul și catalogul vor fi încredințate [INRAE](#), cu sprijinul altor instituții, și puse la dispoziția comunității științifice naționale. Pentru a sprijini și consilia cercetătorii pe tot parcursul ciclului de viață al datelor, vor fi înființate pe întreg teritoriul național „atelieri de date” care vor reuni o gamă largă de profesii, iar centrele de referință tematice vor elabora și disemina orientări și bune practici tematice și disciplinare. Bazată pe o guvernanta comună a actorilor din învățământul superior și din cercetarea franceză, [Recherche Data Gouv](#) va garanta comunității științifice suveranitatea asupra datelor pe care le produce.

Gestionarea, conservarea, deschiderea și partajarea datelor contribuie la progresul cercetării științifice. Acestea permit punerea în comun a eforturilor de colectare a datelor în cadrul comunității științifice, precum și consolidarea și multiplicarea rezultatelor obținute în urma utilizării lor. În acest sens, vor fi încurajate practicile care favorizează reutilizarea datelor de cercetare, prin crearea unui premiu care să recompenseze echipele care desfășoară activități exemplare în acest domeniu.

Franța va continua să sprijine Research Data Alliance ([RDA](#)), o rețea internațională care definește bunele practici în domeniul datelor de cercetare.

Axa III: Deschiderea și promovarea codurilor sursă provenite din cercetare

Pentru a pune în aplicare politica națională privind datele, algoritmi și codurile sursă (...), rolul de administrator al datelor de cercetare la Ministerul Învățământului Superior, Cercetării și Inovării este extins la algoritmi și codurile sursă de cercetare. În cadrul Axei III, obiectivele sunt:

- Promovarea și sprijinirea licențierii deschise a codului sursă din cercetarea finanțată din fonduri publice.
- Promovarea producției de cod sursă în învățământul superior, cercetare și inovare.
- Definirea și promovarea unei politici privind software-ul cu sursă deschisă.

Axa IV: Transformarea științei deschise în practică standard

În spiritul [Declarației de la San Francisco privind evaluarea cercetării \(DORA\)](#) și al [Manifestului de la Leiden pentru evaluarea cercetării](#), obiectivele acestei Axe presupun reducerea dimensiunii cantitative în favoarea unei abordări mai calitative, luarea în considerare a pluralității rezultatelor cercetării, pe lângă publicații, utilizarea rațională a indicatorilor și recompensarea cooperării și a deschiderii mai mult decât a concurenței și a secretului. Obiectivele cuprinse în Axa IV sunt:

- Dezvoltarea și promovarea competențelor științifice deschise de-a lungul carierei studenților și a personalului de cercetare;
- Sporirea valorii științei deschise și a diversității producției științifice în evaluarea cercetătorilor și a profesorilor-cercetători, a proiectelor de cercetare și a institutelor de cercetare;
- Triplarea bugetului pentru știința deschisă utilizând Fondul național pentru știința deschisă și Programul de investiții pentru viitor.²²

În materie de obligații, profesorii-cercetători păstrează proprietatea intelectuală a lucrărilor pe care le produc. Cu toate acestea, datele de cercetare nu sunt considerate lucrări originale; fotografiile și textele sunt considerate lucrări. De îndată ce datele sunt produse în cadrul unei activități publice de cercetare, acestea sunt considerate „documente administrative” și, prin urmare, sunt supuse obligației de date deschise.

[Articolul 30 din Legea pentru o Republică digitală](#) prevede clar: *atât timp cât datele rezultate dintr-o activitate de cercetare finanțată cel puțin jumătate din subvenții de la*

²² <https://www.ouvrirlascience.fr/deuxieme-plan-national-pour-la-science-ouverte/>

stat, autorități locale, instituții publice, granturi de la agenții naționale de finanțare sau din fonduri ale Uniunii Europene nu sunt protejate de o anumită lege specifică sau un regulament special, iar acestea au fost făcute publice de către cercetător, unitatea sau organizația de cercetare, reutilizarea lor este gratuită. Datele de cercetare publicate de un cercetător sau de o organizație vor fi, așadar, reutilizabile în mod liber, dar cu respectarea legislației privind datele personale, dreptul la imagine, precum și drepturile de autor ale terților.²³

GERMANIA

Principalii actori în domeniul politicii Open Access (OA) sunt Ministerul Federal al Educației și Cercetării și guvernele landurilor. Spre deosebire de multe alte țări europene, în Germania nu există o politică națională uniformă cu privire la OA. În [Programul de guvernare al coaliției SPD-FPD 2021-2025](#), guvernul federal și-a stabilit obiectivul de a consolida Accesul Deschis și Știința Deschisă și de a stabili Accesul Deschis ca standard comun.²⁴ În plus, accesul la datele de cercetare din sectorul public, dar și privat, urmează să fie simplificat și îmbunătățit semnificativ printr-un act normativ privind datele de cercetare.

În martie 2023, ministrul federal Stark-Watzinger și Conferința permanentă a miniștrilor educației și afacerilor culturale din landuri au adoptat documentul [Orientări comune privind Open Acces](#). Acesta reflectă importanța centrală a accesului liber în politica științifică federală și de la nivel de land. Orientările comune au fost publicate în iunie 2023 și prezentate de guvernul federal și de landuri în cadrul celei de-a 16-a Conferințe de la Berlin privind accesul deschis, organizat de Societatea Max Planck, la 6 iunie 2023.²⁵

Guvernul federal și landurile sunt angajate în colaborări periodice privind accesul deschis, încă din 2019. În cursul acestor dialoguri, cele două niveluri de guvernare ajung la un acord cu privire la strategiile, măsurile și inițiativele în curs și cele preconizate, iar evoluțiile și pozițiile actuale cu privire la accesul deschis sunt discutate și recunoscute. [Proiectul Open4DE](#), finanțat de Ministerul Federal al Educației și Cercetării (BMBF), pune în lumină situația și perspectivele unei strategii privind accesul liber în Germania.

Toate părțile interesate și organizațiile din sistemul științific trebuie să participe la procesul de transformare pe termen lung. Acest lucru este valabil pentru instituțiile de învățământ superior, institutele de cercetare și alte instituții legate de știință, cum ar fi bibliotecile științifice și cercetătorii înșiși. Guvernul federal și landurile, în conformitate cu [Recomandarea Consiliului German pentru Știință și Științe Umaniste](#), recunosc rolul deosebit de important pe care îl joacă conducerile instituțiilor de învățământ superior și ale institutelor de cercetare ca entități cu responsabilitate strategică pentru

²³ <https://scinfolex.com/2016/11/03/quel-statut-pour-les-donnees-de-la-recherche-apres-la-loi-numerique/>

²⁴ https://www.wissenschaftsrat.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/PM_2022/PM_0222

²⁵ <https://oa2020.org/b16-conference/>

transformarea accesului liber. Transformarea culturală pe care aceasta o implică trebuie încurajată și promovată din interiorul comunității științifice. Guvernul federal și landurile salută faptul că multe instituții academice din Germania au semnat [Declarația de la Berlin privind accesul liber la cunoștințe în domeniul științelor și științelor umaniste](#).

Amendamentul din 2013 la Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe se referă la utilizarea operelor orfane²⁶ și a operelor ieșite din tipar. De asemenea, se reglementează dreptul la publicarea secundară a lucrărilor științifice în anumite condiții. În plus, normele proprii de finanțare a cercetării ale BMBF au adăugat o clauză privind accesul deschis care face din acesta o condiție prealabilă a finanțării. Mai multe landuri au inclus, de asemenea, sprijin pentru accesul liber la rezultatele cercetării în legislația lor privind învățământul superior. Cadrele de reglementare sunt revizuite în permanență, iar obstacolele juridice vor trebui reduse.

Finanțatorii cercetării oferă de mulți ani sprijin direcționat pentru a crea stimulente la nivel național pentru o transformare a accesului deschis. De exemplu, finanțarea pentru a face față provocărilor accesului deschis este disponibilă în cadrul programului [Deutsche Forschungsgemeinschaft \(DFG\)](#), din 2021, în cadrul programului „Open Access Publication Funding”. Finanțarea proiectelor de către BMBF include, de asemenea, finanțare pentru publicații cu acces deschis.

BMBF sprijină numeroase proiecte de promovare a rețelelor și a competențelor în domeniul accesului deschis, inclusiv o platformă națională de competențe și rețele ([open-access.network](#)).

Multe landuri își sprijină propriile instituții științifice prin măsuri specifice - fonduri pentru publicații cu acces deschis sau platforme de rețele cu acces deschis. Există, de asemenea, multe instituții cu o ofertă de servicii de acces deschis consacrată. În ceea ce privește finanțarea, multe landuri promovează transformarea în OA fie prin programe, fie prin acorduri de etapă cu instituțiile de învățământ superior sau prin sprijinirea instituțiilor individuale din landuri care, la rândul lor, oferă sprijin financiar instituțiilor de învățământ superior.

Măsurile de finanțare pentru sprijinirea trecerii la accesul deschis trebuie să fie susținute în măsura posibilului și în viitor. Publicațiile cu acces liber trebuie integrate pe termen lung în sistemul științific existent.

Guvernul federal și landurile apreciază în mod expres rolul-cheie pe care îl joacă cercetătorii în asigurarea calității instituționale a publicațiilor științifice. Acestea sprijină eforturile de adaptare a sistemelor de reputație în știință și de dezvoltare a evaluării cercetării. În viitor, procesele de evaluare trebuie să acorde prioritate evaluării conținutului articolelor individuale față de calificarea generală a revistelor care publică

²⁶ <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/wider-access-to-copyright-material-orphan-works.html>

aceste cercetări. Astfel, Guvernul federal și landurile încurajează instituțiile academice să semneze [Declarația DORA](#) și să ia măsuri în acest sens.

În ultimii ani, bibliotecile din instituțiile de învățământ superior și de cercetare au creat servicii și infrastructuri pentru a sprijini tranziția de la un model bazat pe abonament la un model bazat pe publicare. Multe instituții de învățământ superior din întreaga țară au creat fonduri speciale de publicare pe care personalul lor le poate utiliza pentru a acoperi taxele pentru prima publicare în acces deschis (Gold OA). În plus față de acest tip de finanțare pentru taxele de publicare Gold Open Access, există, de asemenea, programe naționale de finanțare în acest scop. Practic, toate instituțiile de învățământ superior și unitățile de cercetare fie au un depozit, fie sunt în curs de înființare, fie utilizează în comun un astfel de depozit. Acestea oferă, de asemenea, servicii secundare de publicare (Green OA).

Guvernul federal și landurile încurajează instituțiile academice să își creeze și să își dezvolte propria infrastructură bazată pe știință, astfel încât autorii să aibă posibilitatea de a-și publica rezultatele în formate de publicare științifice/universitare. Guvernul federal și landurile împărtășesc punctul de vedere al Consiliului German pentru Știință și Științe Umaniste, conform căruia modelul Diamond OA contribuie la diversitatea sistemului și poate concura cu modelele bazate pe taxe.

Pe lângă acordurile transformative, restructurarea sistemului necesită o schimbare fundamentală de gândire din partea instituțiilor științifice și a organizațiilor de finanțare a cercetării. Aceasta presupune, în special, sprijinirea creării unor centre de costuri de publicare în cadrul instituțiilor științifice. O contabilizare completă a tuturor resurselor disponibile în sistem care sunt utilizate în prezent de instituțiile științifice în diferite puncte pentru serviciile de informare este esențială pentru crearea transparenței costurilor și, astfel, pentru succesul procesului de transformare. Guvernul federal și landurile se așteaptă ca instituțiile științifice să elaboreze bugete cu informații transparente și fac trimitere în acest context la Recomandările Consiliului German pentru Știință și Științe Umaniste.²⁷

IRLANDA

[Planul național](#) de acțiune al Irlandei pentru cercetarea deschisă 2022-2030 a fost elaborat de [Forumul național pentru cercetarea deschisă](#) (NORF). NORF a fost înființat în 2017 pentru a conduce agenda irlandeză pentru cercetarea deschisă, beneficiind de expertiza reprezentanților din domeniul politic, a organizațiilor de finanțare a cercetării, a organizațiilor care desfășoară activități de cercetare, a sectorului bibliotecilor, a întreprinderilor și a altor părți interesate cheie din sistemul de cercetare din Irlanda. NORF este co-prezidat de Autoritatea pentru Învățământul Superior și de Consiliul de Cercetare în Domeniul Sănătății.

²⁷ *Open Access in Germany*, BMBF, https://www.bmbf.de/SharedDocs/Publikationen/de/bmbf/FS/772970_Open_Access_in_Deutschland_en.html
↓

NORF a dezvoltat o viziune comună și a identificat acțiuni coordonate la nivel național pentru a contribui la accelerarea progresului în domeniul cercetării deschise. Acest lucru a fost realizat prin intermediul unui exercițiu de planificare care a implicat grupuri de lucru, grupuri de coordonare și consultări publice. Acest proces consultativ a avut ca rezultat Planul național de acțiune pentru cercetarea deschisă 2022-2030, care stabilește o foaie de parcurs pentru îndeplinirea obiectivelor naționale. Aceste obiective au fost stabilite inițial în [Cadrul național](#) al Irlandei privind tranziția către un mediu de cercetare deschis, publicat în 2019.

Știința deschisă este definită ca un concept cuprinzător care combină diverse acțiuni și practici menite să facă cunoștințele științifice multilingve disponibile în mod deschis, accesibile și reutilizabile pentru orice persoană, sporind colaborările științifice și schimbul de informații în beneficiul științei și al societății și facilitând procesele de creare, evaluare și comunicare a cunoștințelor științifice către actorii societali din afara comunității științifice tradiționale.

În 2022, Forumul național irlandez pentru cercetare deschisă (NORF) a înființat un [Fond pentru cercetare deschisă](#) (Open Research Fund 2023) pentru a stimula punerea în aplicare a Planului național irlandez de acțiune pentru cercetare deschisă 2022-2030 și a accelera adoptarea practicilor de cercetare deschisă în Irlanda.

Finanțarea Fondului pentru cercetare deschisă este asigurată prin intermediul [Autorității pentru învățământul superior](#) (Higher Education Authority), astfel realizându-se sprijinirea continuă a activității NORF și totodată promovarea tranziției Irlandei către cercetarea deschisă. Fondurile sunt administrate de către Depozitul digital al Irlandei (Digital Repository of Ireland - DRI), care are sediul în cadrul Academiei Regale Irlandeze (Royal Irish Academy - RIA).

Tranziția către cercetarea deschisă este o responsabilitate comună a întregului sistem de cercetare, fiind necesare eforturi locale pentru punerea în aplicare a politicilor, infrastructurii și stimulentei în cadrul organizațiilor de cercetare și de finanțare a cercetării. Acțiunile la nivel național sunt menite să încurajeze o abordare coordonată, să completeze și să facă legătura cu eforturile la nivel internațional și local. În punerea în aplicare a acestui plan, în special în ceea ce privește infrastructura, acțiunile ar trebui să fie ghidate de principiile subliniate în Recomandarea UNESCO privind știința deschisă în ceea ce privește infrastructurile științifice deschise, recomandările Inițiativei privind accesul deschis de la Budapesta privind infrastructura deschisă și principiile adoptate la scară largă privind infrastructura academică deschisă.

Menționăm că în anul 2023, Fondul a beneficiat de o linie de finanțate în sumă de 1,7 milioane euro, fiind estimată finanțarea a 12 până la 15 proiecte de cercetare. Fondul pentru cercetare deschisă 2023 cuprinde două componente:

1) Acțiunile prioritare 2023 – vizau un set de cinci acțiuni identificate în Planul național de acțiune după cum urmează:

- a) stimularea practicilor de cercetare deschisă în Irlanda;
- b) participarea publicului la cercetarea deschisă;
- c) cartografierea infrastructurii naționale de cercetare deschisă;
- d) cadrul național de gestionare a bazelor de date privind cercetarea;

e) politici instituționale privind accesul deschis și respectarea drepturilor de autor.

2) Stimularea cercetării deschise 2023 – prin intermediul căreia s-a dorit promovarea cercetării deschise în Irlanda prin recunoașterea și recompensarea cercetătorilor, indiferent de disciplinele studiate, urmărindu-se realizarea uneia dintre cele trei teme ale Planului național de acțiune pentru cercetarea deschisă:

- a) crearea unei culturi a cercetării deschise;
- b) asigurarea accesului liber în proporție de 100% la publicațiile de cercetare;
- c) asigurarea partajării datelor de cercetare și a altor rezultate în conformitate cu [principiile directoare FAIR](#) (identificarea, accesibilitatea, interoperabilitatea și reutilizarea).

La data de 23 mai 2024, au fost publicate primele Orientări/ Ghiduri naționale cu privire la publicare cu acces deschis în Irlanda. Orientările vor oferi sprijin practic editorilor și autorilor științifici irlandezi pentru trecerea la accesul deschis, cu potențialul de a democratiza în mod substanțial accesul la cercetare. Ghidurile oferă informații, sfaturi și îndrumare practică editorilor și autorilor pentru a îndeplini standardele și cerințele naționale și internaționale pentru publicarea cu acces deschis. Acestea explică diferitele modele de acces deschis și demistifică termenii-cheie și elementele de jargon. Ele oferă un ghid pas cu pas pentru publicarea cu acces liber în domenii-cheie, inclusiv platforme și tehnologie, drepturi de autor și licențe, evaluarea colegială, conservarea digitală, precum și modele și cerințe de finanțare.

Elaborarea ghidurilor naționale s-a realizat în urma consultărilor cu editorii și autorii în cadrul proiectului [PublishOA.ie](#). Ghidul pentru editori poate fi accesat [aici](#), iar cel pentru autori la următorul [link](#).

Menționăm că finanțarea proiectului PublishOA.ie a fost aprobată de Forumul național pentru cercetare deschisă (NORF) la sfârșitul anului 2022 și este sprijinită de Autoritatea pentru învățământ superior (HEA) și de Guvernul Irlandei. Proiectul se va derula până în noiembrie 2024, urmând a se realiza un studiu de fezabilitate privind crearea unei platforme naționale de publicare cu acces deschis, model Diamond, pentru Irlanda.

ITALIA²⁸

În anul 2022, [Ministerul Universității și al Cercetării](#) (MUR) a elaborat [Planul național pentru știința deschisă](#) (Piano Nazionale per la Scienza Aperta - PNSA) conform Decretului ministerial nr. 268 din 28 februarie 2022²⁹. Acest plan abordează diverse aspecte ale științei deschise, inclusiv publicațiile științifice, datele de cercetare, evaluarea cercetării și modelele pentru știința deschisă, precum și datele din domeniul sănătății publice. Împreună cu Planul național pentru infrastructurile de cercetare, acesta completează suita de planuri naționale prezentate în [Programul național de](#)

²⁸ <https://www.openaire.eu/os-italy>

²⁹ <https://researchitaly.mur.gov.it/dal-mur-pubblicato-il-piano-nazionale-per-la-scienza-aperta/>

[cercetare \(PNR\) 2021-2027](#), oferind astfel fundamentul pentru punerea în aplicare a principiilor științei deschise în Italia.

În octombrie 2013, în Italia a fost adoptată Legea nr. 112/2013, care conținea primele reglementări naționale privind accesul deschis la rezultatele cercetării (publicații) finanțate din fondurile publice³⁰. Legea, care inițial se referea la o serie de aspecte legate de patrimoniul cultural și care fusese adoptată într-o formulare diferită (Decretul-lege nr.91 din 8 august 2013), a suferit modificări pe parcursul procedurii parlamentare, în lumina aplicării recomandării Uniunii Europene pe această temă. Astfel, articolul [4 alineatul](#) (2) din Legea 112/2013 reglementează următoarele aspecte:

- se acordă obligatoriu acces deschis lucrărilor de cercetare și respectiv publicațiilor care au beneficiat de finanțare în proporție de cel puțin 50% din fonduri publice și care au apărut în reviste științifice, publicate de cel puțin două ori pe an;
- accesul deschis poate fi furnizat fie pe site-ul editurii, fie în cadrul unui depozit instituțional sau disciplinar, în termen de 18 sau 24 de luni de la publicare;
- accesul deschis la publicații este furnizat fără costuri suplimentare.

În data de 29 ianuarie 2013, Conferința rectorilor universităților italiene și a instituțiilor de cercetare italiene s-a angajat în cadrul unei [Declarații de poziție](#) privind accesul deschis la rezultatele cercetării în Italia să acționeze coordonat în acest domeniu, luând în considerare următoarele aspecte:

- încurajarea creării de depozite/arhive privind accesul deschis și de infrastructuri tehnologice care să permită accesul la conservarea și diseminarea datelor și publicațiilor atât la nivel național, cât și la nivel global; aceste infrastructuri ar trebui să fie puse în aplicare în conformitate cu standardele internaționale de interoperabilitate, urmând să valorifice portalul OpenAIRE sau alte inițiative care urmează să fie dezvoltate în cadrul Spațiului European de Cercetare (ERA) pentru a maximiza vizibilitatea cercetării europene;
- sprijinirea cercetătorilor în vederea publicării rezultatelor cercetării (date și publicații) în reviste cu acces deschis (OA) sau depozite instituționale sau tematice; rezultatele cercetării sunt stocate în depozite cu acces deschis în versiunea post-imprimare sau în versiunea editorului la data publicării și nu mai târziu de 12 luni de la publicare;
- adoptarea de politici și norme instituționale care să solicite cercetătorilor să își depună publicațiile în depozite instituționale OA, cu mențiunea că în cazul în care un astfel de depozit nu există, cercetătorii ar trebui să utilizeze depozite ale altor instituții sau depozite tematice pentru a-și publica lucrările.

Ministerul Universității și Cercetării, Ministerul Sănătății, Fondazione Telethon și Fondazione Cariplo se numără printre agențiile de finanțare, atât publice, cât și private, care au pus în aplicare accesul deschis la informații științifice în Italia.

³⁰ <https://arxiv.org/pdf/1407.6296>

Potrivit informațiilor puse la dispoziție de portalul OpenAIRE, în Italia, multe universități gestionează depozite de date, apreciindu-se că cel puțin 57 de universități din Italia dețin un astfel de depozit pentru date și/sau date deschise, iar 8 dintre acestea gestionează un depozit disciplinar (tematic) de date (reprezentând o arhivă online care conține lucrări sau date asociate acestora dintr-un anumit domeniu).

Pentru mai multe informații, se poate consulta [politica](#) Universității din Bologna privind accesul deschis la publicațiile de cercetare și datele acestora [aici](#). Potrivit documentului, Universitatea intenționează să pună în aplicare accesul deschis prin intermediul depozitului său instituțional de cercetare (Green OA), precum și prin intermediul serviciilor de publicare ale bibliotecii sale digitale, dar și prin oferirea de stimulente și negocierea unor condiții favorabile pentru publicarea cu acces deschis (Gold OA). Lucrările sunt accesibile online prin intermediul Depozitului instituțional de cercetare, care colectează, stochează și diseminează producția științifică a Universității. Depozitul respectă cele mai bune practici și standardele naționale și internaționale de Open Acces. În special, depozitul asigură interoperabilitatea cu alte depozite cu acces deschis și respectă cele mai bune practici și standarde tehnice pentru stocarea pe termen lung a lucrărilor și datelor. De regulă, lucrările de cercetare și datele aferente lor trebuie să fie făcute accesibile imediat în momentul publicării sau după o perioadă de impunere a unei restricții în acest sens de către editor. Doctoranzilor le revine obligația depunerii tezelor de doctorat în cadrul depozitului instituțional al Universității în vederea admiterii la examenul de finalizare a studiilor și obținerii calificativului. De asemenea, se menționează ca tezele de doctorat sunt publicate cu acces deschis după dezbaterile tezei sau după o perioadă de embargo.

Potrivit informațiilor OpenAIRE, având în vedere că în Italia nu există un serviciu național de date, majoritatea depozitelor instituționale ale universităților italiene se bazează pe software-ul IRIS (sistem modular pentru gestionarea integrată a cercetării furnizat de CINECA și adoptat în marea majoritatea universităților italiene) și aderă la orientările OpenAIRE pentru depozitele de literatură. Dar există și o varietate de depozite care utilizează diverse alte platforme software, inclusiv DSpace, Dataverse, Zenodo/Invenio sau alte soluții.

Există unele inițiative locale de agregare a conținutului academic, precum OneSearch, un sistem integrat de căutare bibliografică al Universităților din Florența, Pisa, Siena, Scuola Superiore Sant'Anna și al tuturor celorlalte instituții conexe. OneSearch permite căutarea de cărți, reviste, articole, cărți electronice, obiecte digitale deținute de biblioteci sau accesibile online, cu acces liber sau prin abonament, din mai multe sisteme, cum ar fi cataloage, arhive, platforme ale editorilor, baze de date.

SLOVENIA

Slovenia a integrat în mod oficial știința deschisă (open science) în cadrul juridic național care reglementează activitățile de cercetare (Legea privind activitatea de cercetare științifică și inovare, Legea privind accesul la informații publice, Decretul privind punerea în aplicare a cercetării științifice în conformitate cu principiile științei deschise).

[Legea privind activitatea de cercetare științifică și inovare](#) prevede următoarele:

Art. 41 (1) Pentru cercetarea cofinanțată în cuantum de cel puțin 50% din fonduri publice, furnizorul de finanțare va solicita și cercetătorul va oferi acces liber la toate publicațiile științifice evaluate la nivel de omologi și datele cercetării și alte rezultate ale cercetării [...].

(2) Rezultatele cercetărilor cofinanțate din fonduri publice sunt deschise și accesibile, sub rezerva oricăror restricții impuse de protecția proprietății intelectuale, protecția datelor cu caracter personal, securitatea persoanelor sau securitatea statului. Datele de cercetare deschise vor fi publicate sau făcute accesibile într-un mod care să le facă ușor de găsit, accesibile, interoperabile și reutilizabile.

Art. 42. (1) Revistele științifice ale editurilor stabilite în Slovenia și în străinătate care conțin articole evaluate la nivel de omologi și a căror publicare este finanțată integral din fonduri de stat asigură accesul liber la conținutul acestora.

(2) Finanțarea monografiilor științifice din fonduri de stat se realizează în condiții care să permită accesul liber la întregul conținut al edițiilor digitale ale monografiilor științifice la momentul publicării, ținând cont de drepturile de proprietate intelectuală și de gestionarea drepturilor de autor prin licențe gratuite.

[Legea privind accesul la informații publice](#) prevede următoarele:

Art. 6c (1) Autoritățile asigură reutilizarea datelor rezultate din cercetare prin punerea lor la dispoziție pe internet/World Wide Web prin publicarea în formate deschise care aderă la standarde deschise oficiale, în formă ușor de citit pe calculator, împreună cu metadatele, cu excepția cazului în care acest lucru ar fi contrar excepțiilor de la accesul prevăzut la articolul 5a sau 6 din prezenta lege.

(2) Prin derogare de la articolul 6 alin. (6) pct. 3 din prezenta lege, obligația menționată la alineatul precedent se aplică, de asemenea, furnizorilor de servicii publice în domeniul cercetării și furnizorilor de servicii publice în domeniul educației peste nivelul secundar în ceea ce privește datele de cercetare finanțate din fonduri publice.

(3) Datele de cercetare finanțate din fonduri publice deja puse la dispoziție în mod deschis pe internet/World Wide Web de către cercetători, organizații de cercetare, organizații de finanțare a cercetării sau organizații educaționale, indiferent dacă sunt entități de drept privat sau de drept public, prin intermediul bazelor de date web instituționale sau tematice, pot fi reutilizate gratuit în scopuri lucrative sau nonprofit, cu condiția ca: reutilizarea datelor să fie efectuată în conformitate cu normele care reglementează protecția datelor cu caracter personal; și sursa datelor să fie indicată la momentul fiecărei reutilizări și să fie indicată pe depozitul web instituțional sau tematic lângă datele care urmează să fie reutilizate.

[Decretul privind punerea în aplicare a cercetării științifice în conformitate cu principiile științei deschise](#) este un instrument de punere în aplicare a Legii privind activitatea de cercetare științifică și inovare și prezintă mai în detaliu:

- cerințele și implementarea accesului deschis la rezultatele cercetării (art. 3 – 5, beneficiarii unor cofinanțări de cel puțin 50% din fonduri publice trebuie să asigure accesul liber în format digital la rezultatele cercetării);
- managementul drepturilor de autor în concordanță cu principiile open science (art. 6 și 7);
- implicarea publicului în activități de cercetare atunci când acest lucru poate duce la o creștere a calității cercetării și când încurajează luarea în considerare a nevoilor utilizatorilor finali sau ale comunității mai largi (art. 8);
- costurile cercetării științifice eligibile pentru finanțarea din bani publici (art. 9);
- evaluarea cercetării în conformitate cu principiile științei deschise (art. 10 și 11);
- infrastructura națională de open science (art. 12).

[Decretul privind punerea în aplicare a cercetării științifice în conformitate cu principiile științei deschise](#) prevede următoarele cu privire la costurile eligibile pentru finanțarea din fonduri publice:

Art. 9 (1) Costurile eligibile aferente activităților de cercetare științifică în conformitate cu principiile științei deschise în contextul cercetării cofinanțate din resurse publice la un nivel de cel puțin 50% sunt:

- costurile accesului liber la publicațiile științifice în cadrul editării științifice cu acces liber (în cazul în care revistele științifice, platformele editoriale și monografiile în întregime sunt cu acces liber) și costurile de gestionare a datelor de cercetare asociate și a altor rezultate ale cercetării;
- costurile aferente gestionării și accesului deschis la datele de cercetare și la alte rezultate ale cercetării, inclusiv pregătirea Planului de gestionare a datelor de cercetare;
- costurile legate de punerea în aplicare a cercetării științifice civice³¹.

(2) Costurile menționate la alineatul precedent sunt acoperite de finanțatori sau de organizațiile de cercetare (de exemplu, prin vouchere pentru costurile de publicare a unui articol cu acces deschis, prin apeluri dedicate pentru acoperirea costurilor accesului deschis și prin contracte încheiate între finanțatori și organizațiile de cercetare pentru implementarea cercetării științifice).

(3) Costurile de publicare a articolelor științifice cu acces deschis în reviste cu abonament (așa-numitul model hibrid de publicare științifică) nu sunt costuri eligibile.

(4) Costurile de publicare a publicațiilor științifice cu acces liber sunt proporționale cu serviciile de publicare furnizate pentru publicație. Structura acestor costuri este transparentă, astfel încât acestea să poată fi limitate în mod corespunzător de către finanțatori.

(5) Costurile menționate în prezentul articol sunt specificate de finanțator în contractul de cofinanțare.

³¹ Știința civică este orice activitate care implică publicul în cercetarea științifică. Prin intermediul științei civice, toți oamenii pot participa la multe etape ale procesului științific, de la conceperea întrebării de cercetare, la colectarea datelor și identificarea voluntarilor, interpretarea și analiza datelor și până la publicarea și diseminarea rezultatelor ([EU-Citizen.Science](#)).

Principalii furnizori de fonduri pentru cercetare în Slovenia sunt Agenția Slovenă pentru Cercetare și Inovare și Ministerul Învățământului Superior, Științei și Inovării. Ambele finanțează acțiuni în toate domeniile științelor. Și alte ministere și unele instituții publice pot finanța, de asemenea, activități de cercetare și inovare. ([OpenAIRE](#), 2024)

[Agenția Slovenă pentru Cercetare și Inovare \(ARIS\)](#) selectează și finanțează programe de cercetare și infrastructură care oferă un serviciu public în domeniul cercetării și cofinanțează acorduri cu editorii, rambursarea APC-urilor (taxelor pentru procesarea articolelor), publicarea a 157 de reviste științifice naționale cu acces liber de nivel diamant, publicarea de monografii științifice, activitățile necesare de punere în aplicare a [Planului național de acțiune pentru știința deschisă](#) pentru punerea în aplicare a obiectivului 6.2: Știință deschisă pentru îmbunătățirea calității cercetării, a eficienței și a capacității de reacție a [Rezoluției privind Strategia slovenă de cercetare științifică și inovare 2030](#).

De asemenea, proiecte care promovează open acces și open science sunt finanțate prin *Planul național de redresare și reziliență* al Sloveniei, cum este proiectul [SPOZNAJ](#).

În 2013, universitățile slovene, printr-o cofinanțare din partea Fondului European de Dezvoltare Regională și a Ministerului Educației, Științei și Sportului, au lansat portalul național Open Science – [Open Science Slovenia](#) și baze de date (repositories) pentru a facilita accesul liber la tezele de doctorat și la rezultatele cercetărilor. Portalul național Open Science Slovenia și celelalte baze de date fac ca rezultatele cercetării organizațiilor de cercetare slovene să fie accesibile cercetătorilor, studenților, întreprinderilor și altor utilizatori din țară și din întreaga lume. Portalul oferă un motor de căutare comun, un sistem de recomandare a publicațiilor similare și un software de potrivire a textelor. Cercetătorii dispun de o infrastructură care le permite să respecte dispozițiile privind accesul deschis obligatoriu la rezultatele cercetării finanțate din fonduri publice.

Proiectul [SPOZNAJ](#), finanțat prin PNRR-ul Sloveniei, sprijină alinierea cadrului legal al 20 de organizații publice de cercetare la principiile științei deschise, prin creșterea gradului de conștientizare, prin programe de formare a profesioniștilor și elaborarea a două manuale despre știința deschisă.

Portalul [Citizenscience.si](#) (Rețeaua științei civice din Slovenia) prezintă diverse proiecte și oferă informații despre evenimentele conexe, cum ar fi [evenimentul național anual](#) dedicat cercetării civice.

În anii [2022](#) și [2023](#) au fost organizate evenimentele intitulate Open Science Day în cadrul cărora se dezbate teme legate de politicile privind implementarea științei deschise.

SUEDIA

Biblioteca Națională a Suediei a elaborat, în numele guvernului suedez, [Orientările naționale pentru știința deschisă](#), document care face legătura între recomandările internaționale și activitatea desfășurată la nivel național. Orientările servesc drept politică națională în domeniul științei deschise ([OpenAIRE](#), 2024). Acestea acoperă 6 domenii ale științei deschise pentru care sunt stabilite ținte, priorități și sunt indicați factorii responsabili. Cele 6 domenii sunt:

1. Accesul liber la publicațiile științifice: toate publicațiile științifice finanțate integral sau parțial de la bugetul de stat să poată fi accesate gratuit, iar costurile asociate publicării cu acces liber să nu fie suportate nici de cititor, nici de autorii individuali;
2. Accesul liber la datele de cercetare: rezultatele cercetărilor realizate cu finanțare din fonduri publice să fie puse la dispoziție, cel târziu până în anul 2026, conform principiului „cât mai deschis posibil, cât de închis este necesar” (“as open as possible, as closed as necessary”);
3. Metode de cercetare deschise: se dorește ca metodele de cercetare, protocoalele și codul de programare utilizat să fie puse la dispoziție pe cât posibil în sistem de acces deschis, pentru transparentizarea proceselor de colectare și analiză a datelor în cadrul cercetării științifice;
4. Resurse educaționale deschise: universitățile să producă și să utilizeze resurse educaționale deschise;
5. Implicarea publicului în știință pentru a aduce procesul științific mai aproape de societate și de cetățeni;
6. Infrastructuri care sprijină știința deschisă.

Suedia are patru agenții guvernamentale care finanțează cercetarea științifică: [Consiliul suedez pentru cercetare](#) (este cel mai mare organism guvernamental de finanțare a cercetării din Suedia și sprijină cercetarea de cea mai înaltă calitate în toate domeniile științifice), [Formas](#) (are sarcina de a promova cercetarea pentru o societate durabilă în domeniile mediului, științelor agricole și amenajării teritoriului), [Vinnova](#) – agenția suedeză pentru inovare și [Forte](#) – agenție care finanțează cercetarea în domeniile sănătății publice, vieții profesionale și în domeniul social.

Publicațiile (articole, monografii, cărți și capitole de cărți) care rezultă din cercetarea finanțată integral sau parțial de Consiliul suedez pentru cercetare trebuie să fie accesibile publicului larg cât mai curând după finalizarea cercetării în mod gratuit. Aceasta înseamnă că publicarea cu acces liber are loc în același timp în care rezultatele cercetării sunt publicate într-un alt format, de exemplu într-o revistă pe bază de abonament. Aceeași cerință se aplică și cercetărilor științifice realizate cu finanțare de la Agenția Formas ([OpenAIRE](#), 2024).

Din anul 1996, Biblioteca Națională a Suediei negociază acorduri de licență pentru acces la resurse electronice (jurnale științifice, baze de date, cărți în format electronic etc.) în numele a 94 de entități (universități suedeze, agenții publice și institute de cercetare), care formează [Consortiul Bibsam](#).

În Suedia, există următoarele platforme și baze de date:

- [Swedish National Data Service](#) - SNDS este o infrastructură de date științifice concepută pentru a ajuta cercetătorii să păstreze și să disemineze datele de cercetare. SNDS facilitează găsirea, utilizarea și citarea datelor de cercetare dintr-o varietate de discipline științifice. Împreună cu o rețea extinsă de aproape 40 de instituții suedeze de învățământ superior și alte organizații publice de cercetare, SNDS formează infrastructura națională de date științifice;
- [Publicera](#), o platformă digitală națională pentru revistele științifice suedeze care oferă acces deschis, gestionată și dezvoltată de Biblioteca Națională a Suediei;
- [Kriterium](#), o platformă, dedicată publicării și diseminării online în mod gratuit a cărților academice de înaltă calitate. Kriterium este un proiect de colaborare între universitățile suedeze, editurile suedeze, Biblioteca Națională și reprezentanți ai Consiliului suedez pentru cercetare și Riksbankens Jubileumsfond. Platforma se adresează în principal cercetării și cercetătorilor care au o legătură cu Suedia și este accesibilă pe baza unui cont de utilizator;
- [Swepub](#) este o bază de date națională care reunește metadate ale publicațiilor științifice (reviste științifice, teze de doctorat etc.) de la instituțiile de învățământ superior și instituțiile de cercetare.

UNGARIA

Conform prevederilor [Legii privind Academia Maghiară de Științe \(MTA\)](#), toate lucrările științifice realizate cu implicarea fondurilor publice trebuie să fie înregistrate în [Baza de date a lucrărilor științifice din Ungaria \(MTMT\)](#). Datele sunt păstrate și verificate de către administratorii centrali ai Bibliotecii Academice și administratorii locali ai instituțiilor. Încărcarea datelor este responsabilitatea autorilor și/sau a administratorului instituțional. Potrivit Legii privind MTA (art. 19A), în MTMT, sunt disponibile tezele de doctorat, lucrările științifice finanțate de la bugetul de stat, lucrările științifice create de angajații organismelor bugetare în cadrul activității lor profesionale. Accesul public la datele bibliografice ale lucrărilor științifice este gratuit. Baza de date permite publicarea voluntară a datelor lucrărilor științifice în cazul persoanelor și organizațiilor care nu sunt obligate în acest sens prin lege.

Potrivit secțiunii 53A din [Legea privind învățământul superior](#), „tezele de doctorat sunt accesibile publicului. Publicarea poate fi amânată până cel târziu la data publicării cererii de brevet sau a cererii de protecție. Instituția de învățământ superior care acordă titlul de doctor se asigură că teza de doctorat și tezele sale sunt înregistrate în format electronic sau tipărit și sunt făcute publice în întregime, prin depunerea unui exemplar tipărit și a unui exemplar electronic ale tezei de doctorat și ale tezelor sale în biblioteca centrală a instituției de învățământ superior și prin catalogarea acestora. Tezele de doctorat care conțin informații clasificate din motive de securitate națională sunt făcute publice după expirarea perioadei de clasificare.”

Multe instituții de învățământ superior din Ungaria implementează politici de *open access*. Majoritatea instituțiilor de învățământ superior încurajează cercetătorii să trimită rezultatele cercetărilor la baza de date/arhiva instituțională și să ofere acces deschis după publicare sau cât mai curând posibil ([OpenAIRE](#), 2023). Exemple de universități care au baze de date cu lucrări științifice accesibile publicului sunt [Universitatea Corvinus din Budapesta](#), [Universitatea de medicină veterinară din Budapesta](#), [Universitatea din Szeged](#), [Universitatea din Debrecen](#) etc.

Potrivit principiilor enunțate în [Legea LXXVI/2014 privind cercetarea științifică, dezvoltarea și inovarea](#):

- a) statul maghiar finanțează cercetarea științifică care se preconizează că va duce la descoperirea unor noi legi ale științei, va genera noi cunoștințe sau va produce noi metode și proceduri și, de asemenea, finanțează crearea condițiilor necesare pentru desfășurarea acestor activități și publicarea rezultatelor, inclusiv infrastructura de cercetare;
- b) distribuirea fondurilor publice disponibile pentru cercetare, dezvoltare și inovare are loc în cadrul apelurilor de propuneri de proiecte - cu excepția cazului în care o lege, o hotărâre de guvern sau o hotărâre de guvern prevede altfel;
- c) statul finanțează activitățile de cercetare, dezvoltare și inovare ale organizațiilor maghiare finanțate de la bugetul de stat și ale organizațiilor non-profit, precum și activitățile de cercetare, dezvoltare și inovare ale societăților și întreprinderilor care își desfășoară activitatea în Ungaria (fără a denatura concurența pe piață) și cooperarea dintre aceste părți; [...]

De asemenea, în domeniul CDI, Guvernul maghiar inițiază programe și măsuri menite să creeze o infrastructură maghiară de cercetare, dezvoltare și inovare, să dezvolte instrumente pentru crearea de arhive și registre de date științifice digitale deschise (open scientific digital data files and repositories) și să rezolve problemele de cercetare, dezvoltare și inovare importante pentru economia națională, în special prin adoptarea de programe care facilitează transformarea digitală a industriei, economiei și societății și sprijină diseminarea inteligenței artificiale și abordarea provocărilor aferente (secțiunea 4 din Legea LXXVI/2014).

Oficiul Național pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare, [NKFIH](#), este un organism guvernamental responsabil pentru stabilirea și coordonarea activităților de cooperare internațională și cu UE în domeniul politicii de cercetare, dezvoltare și inovare. NKFIH este principala agenție prin care Guvernul maghiar finanțează cercetarea, dezvoltarea și inovarea. NKFIH gestionează Fondul național pentru cercetare, dezvoltare și inovare (Fondul NKFI) pentru a oferi sprijin de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare prin publicarea de apeluri deschise. Sursele de venit ale Fondului NKFI sunt:

- a) contribuțiile pentru inovare plătite de persoanele juridice obligate să plătească contribuția pentru inovare (secțiunea 15 din Legea LXXVI/2014);
- b) fondul asigurat de la bugetul central;
- c) sumele rămase din bugetul Fondul NKFI din anul precedent;
- d) plăți efectuate de persoane fizice și juridice maghiare sau străine, contribuții voluntare, donații, ajutoare;
- e) fonduri primite de la organizații și instituții internaționale;

f) alte venituri (secțiunea 12 (1) din Legea LXXVI/214).

Finanțarea rambursabilă și nerambursabilă din Fondul NKFI poate fi acordată:

- a) prin intermediul unui apel de propuneri sau al unui apel de propuneri prioritare;
- b) pe baza unei cereri individuale de finanțare;
- c) în temeiul unor legi, decizii guvernamentale sau obligații care decurg din tratate internaționale;
- d) în temeiul titlurilor juridice enumerate în subsecțiunea (4).

Rețeaua maghiară de cercetare - [HUN-REN](#), o instituție publică independentă, finanțată de la bugetul de stat, gestionează rețeaua de cercetare independentă finanțată din fonduri publice din Ungaria.

Printre inițiativele maghiare în domeniul open access se numără Forumul maghiar pentru științe deschise și Consorțiul HUNOR.

Forumul maghiar pentru științe deschise (Nyílt Tudományos Fórum) a fost lansat în 2021, ca efort comun al Agenției guvernamentale pentru dezvoltarea IT (KIFÜ) și al Universității și Bibliotecii Naționale din Debrecen. Forumul este organizat online de câteva ori pe an pentru a informa părțile interesate de Open Science cu privire la schimbările, politicile și tendințele actuale pe această temă. Seria de evenimente este considerată a fi inițiativa națională Open Science ([OpenAIRE](#), 2023).

Consorțiul HUNOR ([HUNgarian Open Repositories](#)) a fost înființat în anul 2008 de instituțiile de învățământ superior din Ungaria și de Biblioteca Academiei Maghiare de Științe pentru a dezvolta practici de open access în Ungaria. Membrii HUNOR își propun să îmbunătățească recunoașterea științei maghiare în țară și în străinătate prin diseminarea eficientă a rezultatelor științifice, și anume prin crearea unei rețele naționale de infrastructură de baze de date cu acces deschis, prin înființarea unui centru de metodologie, prin aplicarea în țară a know-how-ului străin și a standardelor internaționale, prin stabilirea unor canale complementare de comunicare științifică și prin crearea de rețele pe plan internațional.

WEBOGRAFIE

- Planul S, <https://www.coalition-s.org/about/>
- Acorduri transformative 2024, <https://anelis-plus.ro/open-access/acorduri-transformative-2024/>
- Bune practici în Franța, <https://scienceouverte.couperin.org/donnees-recherche-bonnes-pratiques/>
- Guvernanța științei deschise: practici naționale la nivel european și cadrul instituțional din România, noiembrie 2021, UEFISCDI, <https://uefiscdi.gov.ro/open-science-in-romania>
- Cartea Albă a tranziției către știința deschisă 2022-2030, <https://uefiscdi.gov.ro/open-science-in-romania>,

- Accesul liber la publicațiile de cercetare, <https://uefiscdi.gov.ro/open-science-in-romania>
- Asociația Universităților, Institutelor de Cercetare-Dezvoltare și Bibliotecilor Centrale Universitare din România, <https://anelis-plus.ro/misiune/>
- Politici naționale de știință deschisă în Europa, <https://openscience.eu/find-and-compare-information-on-specific-national-open-science-policies-in-europe>
- Aspecte juridice privind OS în Germania, <https://open-access.network/en/information/legal-issues/legal-issues-in-germany>
- Open Access in Germany, <https://blog.mdpi.com/2024/08/27/open-access-in-germany/>
- Spania, <https://www.open-science.ro/resurse/strategia-nationala-pentru-stiinta-deschisa-2023-2027-spania>